

FORSVARETS BYGNINGS- OG ETABLISSEMENTSTJENESTE

NÆSTVED ØVELSESPLADS

DRIFTS- OG PLEJEPLAN **2012-2026**

Titel: Næstved Øvelsesplads,
Drifts- og plejeplan 2012-2026

Udgivet af: Forsvarets Bygnings-
og Etablissementstjeneste

Udarbejdelse: Orbicon A/S, Asger Astrup Kristensen

Kvalitetssikring: Forsvarets Bygnings- og
Etablissementstjeneste, forstfuld-
mægtig Steffen Michael Thomsen

Godkendelse Forsvarets Bygnings- og Etablis-
sementstjeneste, chef for Miljø- og
Energiafdeling Boie Skov Frederiksen

Fotos: Michael Sand og Orbicon A/S

**Layout og
produktion:** BUCHS AS

ISBN: 978-87-92898-11-1

Internetversion: Planen kan findes i elektronisk format
på www.forsvaret.dk/fbe

INDHOLD

1. RESUMÉ	8
2. INDLEDNING	10
2.1. Forsvarets drifts- og plejeplaner	10
2.2. Konkret om drifts- og plejeplan for Næstved Øvelsesplads	13
3. MÅLSÆTNING	16
3.1. Driftsmålsætninger	16
3.2. Konkrete drifts- og plejemålsætninger for Næstved Øvelsesplads	17
4. STATUS	20
4.1. Ejendomsoversigt og kortgrundlag	20
4.2. Militær anvendelse	22
4.3. Naturbeskyttelse	22
4.4. Publikumshensyn	26
4.5. Landskab og geologi	27
4.6. Historie	27
4.7. Projekter i nærområdet	28
5. ANALYSE	32
5.1. Evaluering af tidligere drifts- og plejeplan 1996-2010	32
5.2. Ny indsats	34
6. VISIONER	38
6.1. Landskabstyper	41
6.2. Naturudviklingstyper	42
6.3. Skovudviklingstyper	46
6.4. Landskabs- og naturelementer	50
7. MODELLER	54
7.1. Lysåben natur	55
7.2. Skov	58
7.3. Hydrologi	58
7.4. Invasive arter	59
7.5. Artsbeskyttelse	61
7.6. Publikumshensyn	61
8. AKTIVITETER	62
8.1. Rydning	63
8.2. Afgræsning	63
8.3. Hydrologi	64
8.4. Kultivering	64
8.5. Vildtagre	65
8.6. Beplantningspleje	65
8.7. Skov	65
8.8. Invasive arter	66
8.9. Publikumshensyn	66
8.10. Ikke-modelbeskrevne aktiviteter	67
9. REFERENCER	68
10. BILAG	70

LÆSEVEJLEDNING

Drifts- og plejeplanen indeholder ti kapitler med følgende emner:

Kapitel 1 (Resumé):

Kortfattet opsummering af drifts- og plejeplanens indhold.

Kapitel 2 (Indledning):

Beskrivelse af baggrunden for drifts- og plejeplaner på Forsvarets arealer generelt som specifikt.

Kapitel 3 (Målsætning):

Gennemgang af de kort- og langsigtede målsætninger for Næstved Øvelsesplads fordelt på strategiske, taktiske og operationelle mål.

Kapitel 4 (Status):

Status for forholdene på Næstved Øvelsesplads ved planperiodens start.

Kapitel 5 (Analyse):

Analyse af indsatsprogrammet for den kommende planperiode og tilhørende prioriteringer.

Kapitel 6 (Visioner):

Opstiller langsigtede visioner for landskabets fremtidige overordnede udvikling og udspecificerer skov- og naturudviklingstyper.

Kapitel 7 (Modeller):

Beskrivelse af aktivitetsmodeller for de mest fremtrædende aktivitetstyper i den kommende planperiode.

Kapitel 8 (Aktiviteter):

Anvisning af planperiodens konkrete realisering af indsatsprogrammet ved hjælp af specifikke aktiviteter.

Kapitel 9 (Referencer):

Sammenstilling af litteraturhenvisninger fra drifts- og plejeplanens enkeltkapitler.

Kapitel 10 (Bilag):

Udvalgte bilag til understøttelse af drifts- og plejeplanens hovedtekst.

Hvert af ovennævnte kapitler indledes med en kort opsummering af kapitlets væsentligste indhold. Denne opsummering fremgår med kursiv for at adskille den fra den øvrige tekst.

1. RESUMÉ

Næstved Øvelsesplads er en af Forsvarets mindre øvelsespladser. Uagtet heraf er Næstved Øvelsesplads af betydning for Hærens muligheder for at gennemføre større øvelser på Sjælland. Dette er blandt andet i kraft af den geografiske placering mellem de store øvelsesræner Antvorskov og Kulsbjerg. Terrænet har i en lang årrække været underlagt detaljeret planlægning, og nærværende plan udgør således revisionen af drifts- og plejeplanen for Næstved Øvelsesplads 1996-2010. I 2010 blev arbejdet overdraget til Forsvarets Bygnings- og Etablisementstjeneste, som har udarbejdet denne plan.

Planen fastsætter som et grundlæggende mål at bevare Næstved Øvelsesplads som et velfungerende uddannelsessted med henblik på at sikre Totalforsvarets behov. Samtidig sættes målene for naturbeskyttelse meget højt. De er affødt af øvelsespladsens store naturværdier. Øvelsespladsen er blandt andet leve- og ynglested for bestande af sårbare og truede dyr og planter og er derfor af væsentlig national og regional betydning. Samtidig er der tilknyttet betydelige rekreative interesser, som målsættes højt.

Drifts- og plejeplanen giver en detaljeret status for forholdene på Næstved Øvelsesplads ved planperiodens start, herunder ejendoms og matrikelforhold, forvaltning, militære historie og aktiviteter, arealanvendelse, naturværdier samt publikumshåndtering. Næstved Øvelsesplads er på i alt 194 ha, hvoraf ca. 74 ha er beskyttet natur efter dansk lovgivning. Hovedparten af den resterende ikke-beskyttede del af øvelsespladsen henligger som slette med væsentlig betydning for området flora og fauna. Især fuglene er bredt repræsenteret i det meget lysåbne terræn.

Blandt de største udfordringer for forvaltningen af øvelsespladsen er sikring af den lysåbne natur. Tilgroning

med vedplanter og græsser er en konstant trussel for områdets lysåbne naturtyper. Der planlægges derfor en indsats, der primært ved afgræsning skal sikre en kontinuerlig strukturforbedrende forvaltning af øvelsespladsen. Dette sker under hensyntagen til de militære uddannelsesbehov, der er knyttet til området. Mulighed for dækning under øvelser er en væsentlig forudsætning for at kunne gennemføre relevante uddannelsesmæssige aktiviteter. Det har således været en meget væsentlig del af planarbejdet at udvikle en langsigtet vision for øvelsespladsens landskabelige udvikling, og heri tilgode både brugs- og beskyttelsesmæssige udfordringer. En betydende faktor i bestræbelserne på at bevare områdets karakteristiske naturtyper er at gennemføre en håndfast indsats mod forekomsten af den invasive planteart kæmpe-bjørneklo. Indsatsen består dels i førnævnte afgræsning, og dels i en manuel indsats i områder udenfor husdyrenes rækkevide.

Afgræsningen af Næstved Øvelsesplads skal ske i kombination med områdets rekreative udnyttelse, der i kraft af den bynære beliggenhed er høj. Heraf udspringer truslen om forstyrrelser, der udgør en potentiel trussel mod visse arter. Især de jordrugende fugle, der er tilknyttet det lysåbne landskab, er sårbare overfor intensiv og udbredt benyttelse af øvelsespladsen. Forsvaret planlægger derfor en indsats, der skal sikre, at brugerne har adgang til information om øvelsespladsens naturmæssige værdier og behovet for beskyttelse af disse.

Planen opstiller visioner for øvelsespladsens langsigtede landskabelige udvikling i retning af hhv. åbne, halvåbne og lukkede landskaber, hvor såvel militære som naturbeskyttelsesmæssige og rekreative interesser inddrages. Herunder fastlægges naturudviklingstyper for de åbne og halvåbne landskaber, og parallelt hertil skovudvik-

Flyfoto fra Næstved Øvelsesplads sydøstlige hjørne.

lingstyper for de lukkede, skovbevoksede landskaber. Helhedsbilledet af Næstved Øvelsesplads er som følge af omfanget af overdrevs- og slettearealer et meget åbent landskab. På baggrund af militære og naturmæssige behov er der udpeget områder, hvor det mere halvåbne landskab på længere sigt får mulighed for at etablere sig. For skovplanlægningen lægges der op til omlægning til naturnær skovdrift.

Selve indsatsen formuleres i planens afsnit om behandlingsmodeller, som er fastlagt ud fra Forsvarets nyligt udarbejdede generelle retningslinier for forvaltning af de forskellige areal typer. Disse modeller omsættes til konkrete aktiviteter, hvor der for Næstved Øvelsesplads dels er tale om flere engangsindgreb i form af rydning, kultivering mv. og dels løbende naturpleje blandt andet i form af afgræsning.

2. INDLEDNING

Dette afsnit beskriver baggrunden for drifts- og plejeplaner på Forsvarets arealer generelt, herunder formålet med planlægningen, planprocessen, retsvirkning, m.v. Desuden beskriver det mere konkret baggrunden for drifts- og plejeplanen for Næstved Øvelsesplads.

Igennem de sidste 100 år er en række områder i Danmark blevet udlagt til militære formål, herunder særligt som skyde- og øvelsesterræner. Forsvaret råder således i dag over et samlet areal på ca. 33.000 ha, hvoraf størstedelen udgøres af nogle få meget store terræner. En stor del af arealet udgøres af naturområder eller tidligere landbrugsarealer, der ikke for nylig har været i omdrift. Der er også på en del terræner arealer, der er bortforpagtet til ekstensivt landbrug eller som drives som skov. De væsentligste målsætninger for arealerne er dog anvendelsen til militære uddannelsesformål og

naturbeskyttelse, hvortil kommer, at Forsvarets arealer i disse år åbnes for publikum, når dette kan forenes med de primære målsætninger. For langsigtet at tilgodese de interesser, der er tilknyttet terrænerne, er det helt afgørende at sikre en effektiv og målrettet planlægning, hvilket har været en høj prioritet hos Forsvaret igennem de seneste årtier.

2.1. Forsvarets drifts- og plejeplaner

Siden 1991 er der for en række af Forsvarets skyde- og øvelsesterræner udarbejdet drifts- og plejeplaner med henblik på at sikre mulighederne for den nødvendige uddannelse og træning af enheder under realistiske vilkår og samtidig tilgodese hensynet til naturbeskyttelse og publikum. Drifts- og plejeplaner tager udgangspunkt i Forsvarsministeriets Miljøstrategi, der senest er revideret i 2012 (Forsvarsministeriet, 2012). Der foreligger i dag 44 sådanne planer, der er udarbejdet i et samarbejde mellem Skov- og Naturstyrelsen og Forsvaret.

Fra 2007 har Forsvaret besluttet selv at udarbejde nye og revidere eksisterende planer i takt med, at disse udløber. Drifts- og plejeplanerne er således fortsat det redskab, som Forsvaret anvender til at implementere miljøstrategien og gennemføre en arealforvaltning, der bedst muligt afvejer de mange hensyn, der knytter sig til militære terræner. Det sikres løbende, at eksisterende og nye lovmæssige bindinger, herunder fx kravene til beskyttelse af internationalt prioriterede naturtyper og arter, bliver integreret i planlægningen. Planerne udarbejdes i henhold til Forsvarets Bygnings- og Etablissem-

Øvelsespladsens mange vandhuller er et særligt kendetegn.

mentstjenestes (FBE) generelle retningslinier for udarbejdelse af drifts- og plejeplaner (FBE, 2011a).

Drifts- og plejeplaner omhandler i princippet alle forhold, der knytter sig til forvaltningen af de militære områder. Problematikken om støjgener fra militære aktiviteter er dog ikke indeholdt, men henhører under særlig regulering via Bekendtgørelse om støjregulering af Forsvarets øvelsespladser og skyde- og øvelsesterræner, Miljøministeriet (2007).

2.1.1. Formål og målgruppe

Formålet med drifts- og plejeplaner er at sikre et bindende dokument, der

- beskriver de militære, naturbeskyttelses- og driftsmæssige målsætninger, der knytter sig til et givet terræn
- fremlægger en status for terrænets værdier og anvendelse
- foretager en analyse af, hvordan målsætningerne bedst tilgodeses og forenes

- opstiller visioner for den langsigtede udvikling af terrænet
- fastlægger generelle og konkrete plandispositioner for forvaltningen i den pågældende planperiode
- sikrer ejerskab blandt såvel interne som eksterne bidragydere igennem inddragelse i tilblivelsesprocessen.

Den primære modtager af drifts- og plejeplanen er den stedlige, forvaltende myndighed, der har ansvaret for den daglige drift af terrænet og implementering af planen, samt de militære brugere. Hertil kommer øvrige myndigheder, frem for alt kommunen, som med drifts- og plejeplanen opnår et solidt og veldokumenteret udgangspunkt for administrationen af lovgivning på terrænerne, særligt lovgivning om planlægning, miljømål, naturbeskyttelse og vandløb. Endelig er planen rettet mod befolkningen, herunder ikke mindst lokale interessenter, der ønsker at anvende terrænerne til fritidsformål.

2.1.2. Indhold

Forsvarets drifts- og plejeplaner er traditionelt opbygget således, at der på basis af et omfattende beskrivende statusafsnit og en opstilling af Forsvarets egne ønsker samt ønsker fra eksterne bidragsydere foretages en afvejning. Denne leder frem mod en konkret opstilling af aktiviteter til implementering af planen. De foreliggende drifts- og plejeplaner er ganske omfattende og giver en detaljeret beskrivelse af de enkelte terræner.

Det er hensigten, at reviderede og nye planer bliver så operationelle som muligt. De beskrivende afsnit er derfor søgt begrænset, således at planerne i videst mulige omfang refererer til allerede publiceret eller på anden måde tilgængelig information, fx udløbende eller udløbne drifts- og plejeplaner, der rummer en stor mængde meget værdifuld dokumentation. Samtidig er det hensigten, at planerne for at bevare størst mulig aktualitet ikke beskriver forskrifter og målsætninger, der er stærkt foranderlige. Dette gælder ikke mindst de militære målsætninger, der igennem de senere år har vist sig at ændres over kort tid. Her vil drifts- og plejeplanen frem for alt være en reference til de strateginotater, som Forsvaret udarbejder og løbende reviderer. Drifts- og plejeplanen er således en ramme, der skal sikre samordning af målsætninger og aktiviteter og derudover anviser den konkrete indsats på naturbeskyttelsesområdet. Udmøntningen af militære målsætninger vil ske indenfor rammen af planen, men igennem konkrete projekter, der formuleres separat og i hvert enkelt tilfælde gennemgår myndighedsbehandling.

De nye planer følger en kapitelstruktur, hvor målsætningen for de tilknyttede interesser vil vægtes højt, således at denne igennem et analyseafsnit nemt og overskueligt kan omsættes til egentlige aktiviteter. En gennemgående struktur i planerne er opdeling i følgende tre hovedfelter:

1. Militæranvendelse: Uddannelse og træning af personel og udvikling af materiel.
2. Naturbeskyttelse: Bevarelse og genskabelse af naturværdier. Herunder behandles fortidsminder.
3. Publikumshensyn: Adgang, information og formidling.

2.1.3. Revision, ændringer og tillæg

Opdatering og revision af drifts- og plejeplaner for militære områder har i flere omgange været drøftet imellem Forsvaret og Skov- og Naturstyrelsen, senest i 2007. Proceduren for ændringer til eksisterende planer i planperioden er beskrevet i planerne og tager udgangspunkt i, at disse er at opfatte som aftaler mellem to parter. Fremover vil Forsvaret sikre, at planerne er tidssvarende. I den sammenhæng vil planerne gennemgå egentlig revision så betids, at den ny version træder i kraft senest, når den eksisterende planperiode udløber. Der vil dog i de fleste tilfælde blive tale om, at planerne revideres halvvejs i planperioden på 15 år. Revisionen vil bestå i en evaluering af den foregående planlægning og indsats, samt en opdatering af status, herunder lovmæssige krav. På grundlag heraf indstilles eller videreføres eksisterende aktiviteter, ligesom der kan gennemføres nye. Revisionen består desuden af opdatering af digitalt og analogt kortmateriale.

Ændringer i planer, der ikke umiddelbart forestår revision, kan foretages af Forsvaret efter behørig inddragelse af eksterne parter, herunder myndighederne og andre. Ligeledes kan der for sådanne planer udarbejdes tillæg for specifikke, afgrænsede temaer, fx Natura 2000-bindinger.

2.1.4. Planproces

Udarbejdelse af en drifts- og plejeplan indebærer en række faser: Igangsættelse, indsamling af data og materiale, formulering, høring, beslutning og publicering, hvorefter kommer implementeringen. Interne brugere og eksterne bidragsydere vil blive inddraget via høring og konsultation med henblik på identificering af forslag og ønsker til planlægningen samt indsamling af relevant data fra forskningsinstitutioner, myndigheder, nabolodsejere og interesseorganisationer. Inddragelse vil ske dels formelt og dels uformelt. Planprocessen, der er nærmere beskrevet i Forsvarets generelle retningslinjer for udarbejdelse af drifts- og plejeplaner, påhviler FBE (FBE, 2011a).

2.1.5. Planperiode

Planperioden for drifts- og plejeplaner er fastsat til 15 år, og konkrete plandispositioner vil blive tilrettelagt in-

denfor denne tidsramme. Der kan for særlige delemner være tale om en kortere implementeringsfrist.

2.1.6. Virkning, retsbaggrund og myndighedsinddragelse

Drifts- og plejeplaner er ikke juridisk bindende, og en række af de aktiviteter, de beskriver, kræver dispensation, tilladelse m.v. i henhold til dansk lovgivning, herunder lovgivning, der er en udmøntning af internationale regler. Igennem inddragelse af interessenter i tilblivelsesprocessen har Forsvaret dog en berettiget forventning om, at myndighedsbehandlingen af sådanne dispositioner vil ske med udgangspunkt i drifts- og plejeplanen, og dermed smidigt og hurtigt. Tilsvarende forventes det, at planerne bliver en platform for samarbejde mellem Forsvaret og lokalsamfundet og bidrager til gensidig forståelse for terrænernes drift, pleje og flersidige anvendelse.

2.1.7. Relation til lovgivning

Forsvarets drifts- og plejeplaner beskriver traditionelt de lovmæssige bindinger, der har betydning for det enkelte terræn, herunder de konkrete forhold. Denne del er fravalgt i de nye planer, da de foreliggende lovforskrifter er omsat i Forsvarets interne bestemmelser.

2.1.8. Relation til generelle retningslinjer

Forsvaret har primo 2011 udarbejdet 7 bestemmelser, der fungerer som generelle retningslinjer for fx skovdrift, drift og pleje af landbrugsarealer og lysåbne naturarealer, forebyggelse og bekæmpelse af invasive arter (FBE, 2011a-g). Disse retningslinjer vil udgøre rammen for forvaltningen på det enkelte terræn og således være direkte retningsgivende for drifts- og plejeplanerne. Det sker fortrinsvis igennem kapitel 7, hvor der opstilles modeller for den konkrete implementering af planen, og hvor der er en mere specifik reference til bestemmelserne.

2.1.9. Relation til Forsvarets strateginotater

Forsvarskommandoen har i 2009 udarbejdet strateginotater for samtlige terræner og opdaterer løbende disse. Formålet med strateginotater er at beskrive de nuværende militære forhold på terrænerne samt ønsker til anvendelse af området i perioden 2009-2033. Desuden

behandler notaterne Forsvarets forventede fremadrettede brugsmønstre for området. Strateginotaterne danner i udarbejdelsen af drifts- og plejeplanerne grundlaget for målbeskrivelsen af militære interesser.

2.1.10. Konkret implementering

Drifts- og plejeplaner vil i kraft af deres relativt lange gyldighedsperiode kun vanskeligt kunne omsættes til daglig konkret forvaltning. I praksis er det lokale enheder af Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste som forestår omsætningen af drifts- og plejeplanernes operationelle målsætninger og aktiviteter til konkret handling.

2.1.11. Overvågning og evaluering

Forsvaret vil løbende bidrage til indsamling af naturdata igennem tæt samarbejde med universiteter, myndigheder, organisationer og ved egne undersøgelser.

Drifts- og plejeplanerne evalueres senest et halvt år inden indeværende plans udløb. Evalueringen vil blive foretaget med udgangspunkt i, om de i drifts- og plejeplanens planlagte aktiviteter er gennemført. Udover aktiviteterne indeholder evalueringen også en vurdering af landskabers, naturens og skovens strukturelle udviklingen i forhold til den ønskede udvikling jævnfør planens visionskapitel.

2.2. Konkret om drifts- og plejeplan for Næstved Øvelsesplads

Næstved Øvelsesplads er beliggende øst for Næstved by. Terrænet er på 335 ha, hvoraf Forsvaret selv ejer 194 hektar, mens resten er lejet og udgøres af skovene Kalbyris Skov, Skytteskov og Fredskov. Nærværende plan omfatter ikke de lejede private skovarealer, da der kun er tale om brugsret. Størstedelen af terrænet fremstår med en åben græsvegetation med stærkt overdrevspræg. Spredt på de lysåbne arealer findes mange solitære forekomster af især hvidtjørn, men også forekomster af bl.a. eg og bøg. Øvelsespladsen rummer mange bevaringsværdige natur-, kultur og landskabsmæssige værdier.

Baggrunden for udarbejdelsen af en ny drifts- og plejeplan for Næstved Øvelsesplads er, at den eksisterende udløb i 2010. Der er derfor behov for et opdateret be-

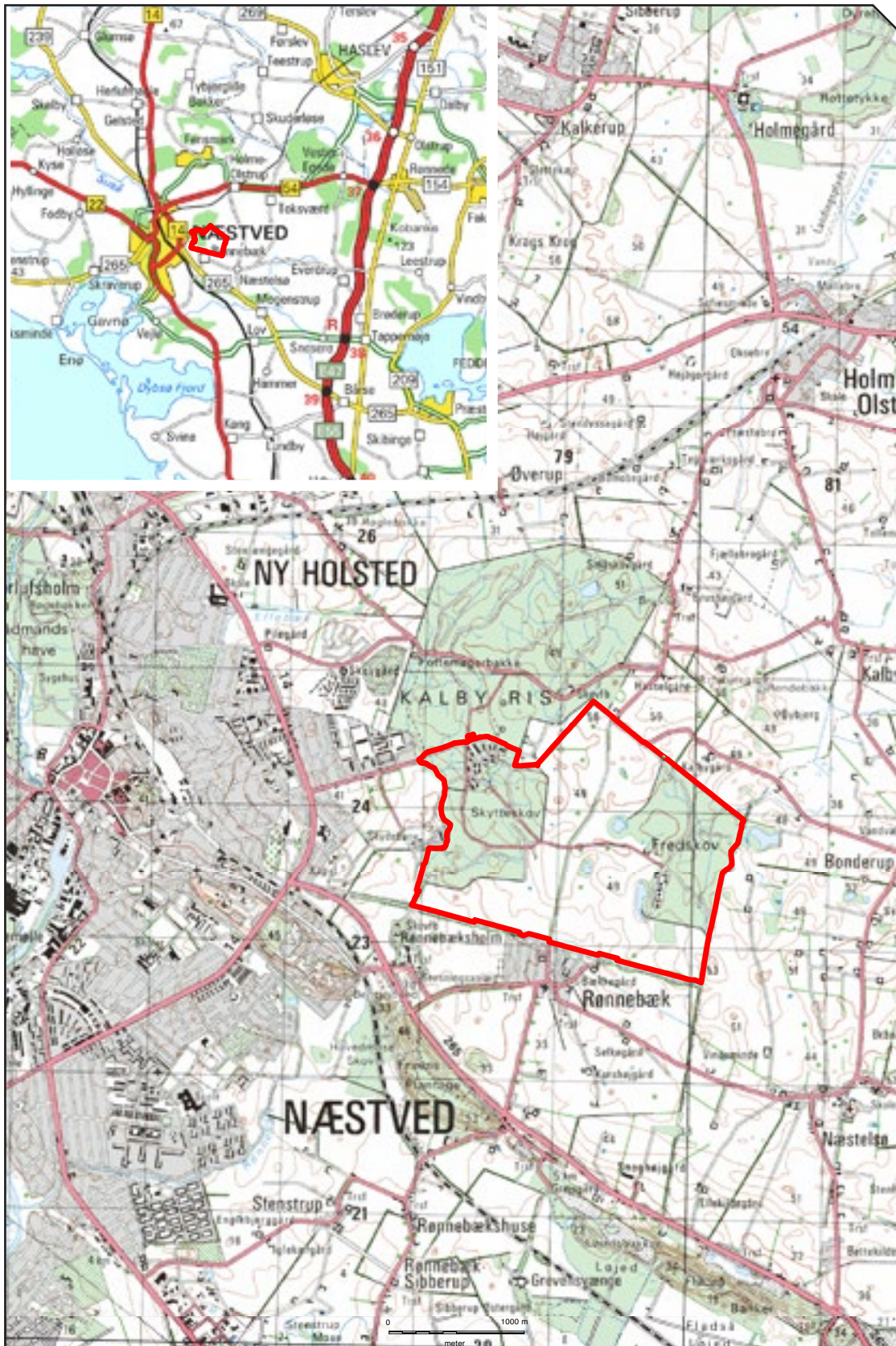

Grågæs yngler flere steder på Næstved Øvelsesplads. Her ved Troldepose.

slutningsgrundlag til styring af den daglige drift og forvaltning af øvelsespladsen.

Udarbejdelse af drifts- og plejeplanen er påbegyndt primo 2011, og en række interne og eksterne interessenter har været inddraget. Processen er afsluttet i 2012, og har blandt andet haft den tidligere drifts- og

plejeplan (1996-2010), Miljø- og Energiministeriet. Skov- og Naturstyrelsen (1996) som et særligt betydende grundlag. Planen er udarbejdet i henhold til Forsvarets generelle retningslinjer for udarbejdelse af drifts- og plejeplaner (FBE, 2011a), og vedtaget af Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste Driftsdivisionen august 2012.

Figur 2-1: Næstved Øvelsesplads geografiske beliggenhed markeret med rød afgrænsning.

3. MÅLSÆTNING

De kort- og langsigtede målsætninger for Næstved Øvelsesplads har fungeret som et arbejdsredskab under drifts- og plejeplanens udarbejdelse og er i sin færdige form bestemmende for den fremtidige drift og pleje af terrænet. Målsætningerne er opstillet og fordelt på en række strategiske, taktiske og operationelle mål indenfor emnerne militæranvendelse, naturbeskyttelse og publikumshensyn. Målene er indbyrdes forbundet fra det overordnede og langsigtede til det konkrete og kortsigtede.

Forsvaret har lagt stor vægt på at formulere målsætningsdelen af drifts- og plejeplanen, idet man med dette afsnit har et samlet overblik over de generelle og konkrete mål fordelt på de militære udviklingsmål, naturbeskyttelsesmålene og målene for publikumshensyn. Målene opdeles i strategiske, taktiske og operationelle mål, der opstilles skematisk for at lette overskueligheden og lette både den løbende og den afsluttende evaluering af planen. De strategiske mål er langsigtede, mens både de taktiske og operationelle mål er målbare indenfor planperioden. Strukturen lægger op til opfyldelse af Forsvarets generelle beslutning om at sikre evaluering af drifts- og plejeindsatsen, jf. Forsvarets Miljøstrategi.

3.1. Driftsmålsætninger

Målsætningen for driften af Forsvarets arealer er sammensat af mål for: militær anvendelse, naturbeskyttelse og publikumshensyn. Disse forskelligartede mål er formuleret og prioriteret i drifts- og plejemålsætningerne for de enkelte terræner og på grundlag af Forsvarets generelle retningslinjer udmøntet til en række arealknyttede og kortsigtede drifts- og plejemålsætninger for de enkelte arealer.

3.1.1. Militær anvendelse

Arealerne på Forsvarets skyde- og øvelsesterræner anvendes af Totalforsvarets enheder til primært uddannelsesmæssig brug. Arealerne skal derfor fremstå så

varierede som muligt, så de over tid indeholder de terræntyper, der er behov for til militære uddannelser.

3.1.2. Naturbeskyttelse

Forsvarets arealer udgør i kraft af mange års ekstensiv drift og målrettet naturpleje nogle af de bedst bevarede naturområder i Danmark. Mange terræner er helt eller delvist udpeget som naturarealer af international betydning med krav om en aktiv indsats for at sikre gunstig bevarelsesstatus for særligt udpegede naturtyper og arter. Dette skal igennem en indsats mod fx næringsstofberigelse, tilgroning, uhensigtsmæssig hydrologi og invasive arter. Hertil kommer, at der på alle terræner potentielt forekommer arter, der kræver særlig beskyttelse fx odder, danske arter af flagermus, visse krybdyr- og paddearter samt insektarter. Yngle- og rasteplasser for dyr og planter omfattet af Habitatdirektivets bilag II og IV er endvidere beskyttet ifølge Naturbeskyttelseslovens § 29 a og § 29 b. Ifølge Naturbeskyttelseslovens § 52 er offentlige myndigheder endvidere forpligtet til at sikre en god plejetilstand på en række beskyttede naturtyper på offentlige arealer. Forsvarets arealer rummer ydermere andre væsentlige samfundsmæssige værdier i form af kulturminde, som skal beskyttes. Det er en generel målsætning, at Forsvaret aktivt bidrager til sikring af naturværdierne.

3.1.3. Publikumshensyn

Hovedparten af Forsvarets arealer er tilgængelige for civilt publikum, når arealerne ikke anvendes til mili-

tær uddannelse. De skal derfor tilbyde publikum gode oplevelser i forbindelse med såvel organiseret som uorganiseret brug. Publikums adgang skal kanaliseres hensigtsmæssig i forhold til militære aktiviteter og faciliteter samt naturområder og arter, der kræver særlig beskyttelse mod forstyrrelser.

3.2. Konkrete drifts- og plejemålsætninger for Næstved Øvelsesplads

De kort- og langsigtede målsætninger for Næstved Øvelsesplads er sammensat af en række strategiske, taktiske og operationelle mål. De strategiske mål udtrykker de langsigtede mål for den fremtidige drift. De taktiske mål tager udgangspunkt i den kommende

planperiode og er kontrollerbare på periodeniveau. De operationelle mål udgør de mest handlingsorienterede mål, der i lighed med de taktiske mål også er kontrollerbare. I særdeleshed taktiske og operationelle mål vil på sigt indgå i evalueringen af drifts- og plejeplanens målopfyldelse.

Samlet set tjener de taktiske mål til opfyldelse af de strategiske mål, ligesom de operationelle mål skal sikre opfyldelse af de taktiske mål. Ved hjælp af denne struktur er de strategiske, taktiske og operationelle mål sammenkoblede for at tydeliggøre den røde tråd gennem drifts- og plejeplanens dispositioner fra det overordnede til det konkrete niveau.

Østlig indfaldsvej til øvelsespladsen fra Fredskov.

Strategiske, taktiske og operationelle målsætninger for Næstved Øvelsesplads:

Type	Strategisk	Taktisk	Operationel
Militær	Næstved Øvelsesplads er en regional øvelsesplads, som med sin natur og størrelse, samt beliggenhed i sammenhæng med Antvorskov og Kulsbjerg, er understøttende for Hærens uddannelse. Fremadrettet ses der ikke behov for udvikling af terrænet.	Næstved Øvelsesplads skal tilbyde Forsvarets brugere nye udfordringer og give dem forudsætninger for at planlægge og gennemføre aktiviteter i et mindre kendt terræn. Herved kan der skabes en mere alsidig og afvekslende uddannelse.	Ingen.
Natur	Næstved Øvelsesplads bidrager i videst muligt omfang til at bevare den biologiske mangfoldighed.	Næstved Øvelsesplads skal bidrage til regionens samlede økologiske funktionalitet ved at indgå som trædesten og spredningskorridor for fauna, flora og svampe til omkringliggende Natura 2000 arealer og andre særligt værdifulde naturområder.	Næstved Øvelsesplads indgår som projektområde i Corridor 2000. Projektet er koordineret af Naturstyrelsen og iværksættes i perioden 2012-2017.
	Beskyttede naturarealer: Bevare og pleje beskyttede naturtyper og fastholde/skabe god plejetilstand. Forsvaret har plejepligt på arealerne og de må ikke gro til i krat eller skov.	Overdrevsarealer fastholdes som åbne landskaber i en lysåben naturtilstand med enkeltvis spredte træer og buske. Beskyttede søer og vanduller udvikles mod en så høj grad af naturlig hydrologi, som de militære øvelsesaktiviteter tillader.	I alt 146 ha lysåben natur søges fortsat afgræsset. For nærmere præcisering henvises til aktivitetsgennemgangen i kapitel 8.
	Øvrige arealer: Slettearealer skal tjene militære uddannelsesmæssige formål i åbne og halvåbne terrænstrukturer.	Opretholdelse af slettearealerne med en varierende og dynamisk vegetationstruktur. Overvejende lysåben, men på dele af slettearealerne vil der forekomme en vis tilgroning, for at opfylde militære øvelsesbehov.	For at udnytte frøbanken i jorden, og for at genstarte tilgroningen, naturpløjes 6 ha sletteareal i afdeling 5 og 6. Sikring af den fri tilgroning ved at frahegne i alt 13 ha i mindre delområder. Frahegningen fremgår af aktivitetsoversigten.
	Skov: Forsvarets fredskovsarealer skal drives efter naturnære skovdriftsprincipper. Drifts- og plejebeslutninger skal understøtte omstillingsprocessen. Skovarealerne styrkes naturmæssigt gennem naturnær skovdrift.	Forsvaret opstiller langsigtede mål for fredskovsarealerne ved udlægning af skovudviklingstyper.	Følgende skovudviklingstyper udlægges: 12 Bøg med ask og ær 1,4 ha 94 Urørt skov 1,9 ha 0,1 ha hassel og rødæl stævnes i afdeling 6.

Type	Strategisk	Taktisk	Operationel
	Plante- og dyrearter: Bevare og forbedre levesteder for øvelsespladsens karakteristiske eller særligt beskyttelseskrævende arter.	Fugle: Skabe levesteder for følgende arter: agerhøns (5 par) rødrygget tornskade (2 par) grågæs (10 par) tårnfalke (2 par) engpiber (10 par) bynkefugl (10 par) Flagermus: Beskyttelse af levesteder gennem udlægning af urørt skov og habitattrægrupper. Krybdyr og padder: Forbedre levesteder ved en målrettet naturgenopretning.	Udlægning af sandmarker i 5 – 15 års omdrift. 0,5 ha. Udlægning af 3 habitattrægrupper af ca. 0,2 ha størrelse, se kortbilag 1. 33 vandhuller og søer oprenses og / eller genoprettes alle løbende. Særlig indsats udføres på 21 vandhuller i perioden 2012-2017 (udspecifiseret i aktivitetsoversigt).
Publikum	Næstveds Øvelsesplads kan anvendes som udflugtsmål og oplevelsessted for offentligheden under hensyntagen til militære og naturbeskyttelsesmæssige interesser.	Offentlig adgang til terrænet sikres efter nuværende regler. Mulighed for udvikling af ridning tilrettelægges i et lokalt samarbejde. Publikumshensynet prioriteres igennem foldere og andet informationsmateriale rettet mod besøgende ved indfaldsvejen til øvelsespladsen.	Opdatering af information om adgangsmuligheder til terrænet via internettet senest 2013. Udarbejdelse af ny publikumsfolder senest 2013. Opsætning / opdatering af infotavler senest 2013.

4. STATUS

Afsnittet giver en status for forholdene på Næstved Øvelsesplads ved planperiodens start. Dette indeholder en beskrivelse af ejendoms- og matrikelforhold, forvaltning, militære aktiviteter, arealanvendelse samt naturværdierne. Hertil kommer en status for Bilag IV-arter i terrænet som helhed. Under naturbeskyttelse behandles ligeledes invasive arter, fortidsminder m.v.

Udarbejdelse af statusafsnittet i denne drifts- og plejeplan bygger på et bredt grundlag af data og information, herunder oplysninger fra den eksisterende driftsplan og Danmarks Miljødata. Hertil kommer værdifuld information fra lokale enkeltpersoner og institutioner. Endelig indgår et betydeligt datagrundlag fra undersøgelser iværksat af Forsvarets Bygnings- og Etablissements-tjeneste, herunder udredning om blandt andet særligt beskyttelseskrævende arter. Hovedparten er publiceret eller på anden måde offentlig tilgængeligt. Der henvises i øvrigt til www.forsvaret.dk/fbe

4.1. Ejendomsoversigt og kortgrundlag

Næstved Øvelsesplads ejes af Forsvaret. Arealet afgrænses mod øst naturligt af skoven Fredskov og mod vest af skoven Skytteskov. En gammel jernbanestrækning, der er omdannet til cykelsti, løber langs den sydlige del af øvelsespladsen. Mod nord findes landbrugsarealer og offentlig vej. Særligt for øvelsespladsen er, at den ligger forholdsvis tæt på bymæssig bebyggelse.

Næstved Øvelsesplads er, i forhold til de omkringliggende arealer, en naturmæssig "ø" af stor værdi. På grund af sin størrelse kan Næstved Øvelsesplads på langt sigt virke som et leve- og ynglested for selvstændige sunde bestande af sårbare og truede dyr og planter. Sådanne levesteder er af stor vigtighed, hvis nedgangen i biodiversiteten i Danmark skal standses.

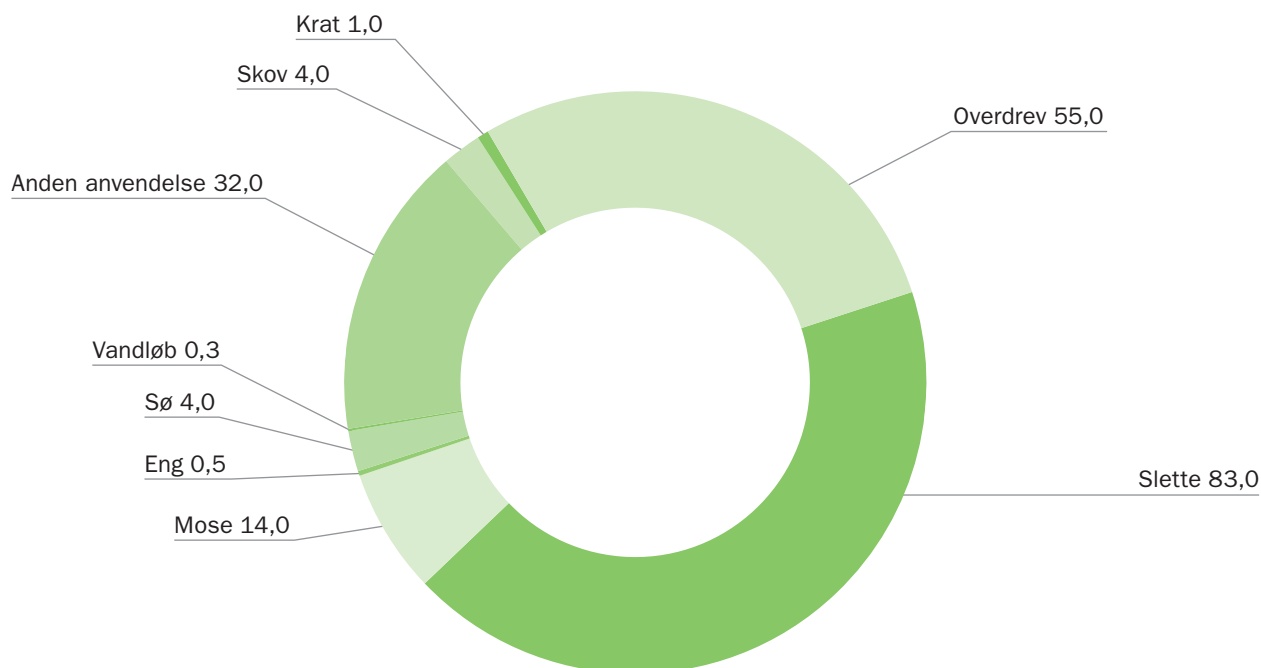
For hele området, herunder de lejede private skovarealer, findes et digitaliseret kortgrundlag, der blandt andet består af et grundkort. Til grundkortet er knyttet en bevoksningsliste. Terrænet er opdelt i afdelinger, der udgør delområder af passende størrelse afhængig af terræntypen. Afdelinger er underopdelt i litra svarende til behandlingsenheder. Alle afdelinger og litra vises med henholdsvis et afdelingsnummer samt et litrabogstav. Til litra er knyttet en trebogstavskode, der angiver arealanvendelsen. Forklaringsliste over de anvendte arealanvendelseskoder er vedlagt som bilag 1. Grundkortet findes bagerst i drifts- og plejeplanen som kortbilag 1.

4.1.1. Arealanvendelse

Det samlede areal af Næstved Øvelsesplads udgør 194 hektar. Heraf er langt hovedparten lysåbne arealer, i alt 157 ha, svarende til 81 %. En detaljeret arealfordeling ses på figur 4-1.

Figuren viser arealets fordeling til hovedgrupper. Det fremgår, at naturtyperne overdrev og slette udgør ca. 75 %. Derudover udgør driftsklassen anden anvendelse en større andel. Denne driftsklasse omfatter bl.a. depotområderne, vejene og bæltepor.

Ud over de ovenfor nævnte arealer lejer Forsvaret som nævnt nogle fredskovspligtige skovarealer, der ligger i tilknytning til terrænet. Kalbyrisskoven (Djævnlekrogen), Skytteskov og Fredskov er lejet frem til 2025. Skovene

Figur 4-1: Overordnet arealanvendelse for Næstved Øvelsesplads inddelt efter driftsklasser. Tallene angiver hektar.

ejes af henholdsvis Herlufsholm Gods og Skole samt Rønnebæksholm Gods. Forsvaret har lejet brugsretten til skovene, hvilket betyder, at de kan anvendes i forbindelse med øvelser. Forsvarets foretager ikke nogle driftsmæssige tiltag i skovene.

Ændringer i arealanvendelsen vil forekomme i forbindelse med anlæggelse af en planlagt kommunal omfartsvej, jf. afsnit 4.7. Omfanget af ændringerne kendes ikke endnu, og indgår derfor ikke i figur 4-1. Vejen forventes i følge kommunen færdig i 2012.

4.1.2. Kortmaterialer

På grundlag af luftfotos, markgennemgang, matrikelkort og tidligere kort, er der udarbejdet følgende digitale kort:

- administrativt grundkort
- aktivitetskort
- kort over langsigtet landskabs- og naturvikling (visionskort)

Administrativt grundkort

Det administrative grundkort viser status for arealanvendelsen på plantidspunktet (2012). I princippet er alt af betydning for drifts- og plejeplanlægningen medtaget. Kortet anvendes som grundlag for aktivitetskortet, samt for eventuelle temakort, som kan udarbejdes i tilknytning til planen.

Aktivitetskort

Aktivitetskortet er fremstillet på baggrund af ovennævnte administrative grundkort, og er en grafisk illustration af de planlagte fremtidige aktiviteter i drifts- og plejeplanen. Systematikken er her, at der med farver og særlige signaturer angives de områder, hvor der gennemføres særlige aktiviteter og plejeforanstaltninger. En homogen farve angiver aktiviteter, der er tilbagevendende, fx slåning og afbrænding af lysåben arealer, mens skravering angiver engangsindgreb (projekter). I visse tilfælde, fx ved aktiviteter med meget begrænset

Overdrevet på Næstved Øvelsesplads med spredte bevoksninger.

arealstørrelse, er tiltagene udeladt af det trykte kort og kun anvist på det digitale kortmateriale.

Kort over langsitet landskabs- og naturudvikling (visionskort)

Visionskortet er ligeledes fremstillet på baggrund af det administrative kort. Det illustrerer den langsigtede arealudvikling i form af landskabs-, natur- og skovudviklingstyper, jf. afsnit 6.

4.2. Militær anvendelse

Omfanget af den militære anvendelse af Næstved Øvelsesplads har været faldende gennem de senere år. Dels fordi der ikke længere findes kampvognsenheder tilknyttet kasernen, og dels fordi øvelsesaktiviteterne er samlet på nogle af de større terræner på Sjælland.

Terrænet forvaltes til daglig af Vordingborg Kaserne. Mange militære aktiviteter er flyttet med Garderhusarregimentet til Antvorskov Kaserne ved Slagelse. Terrænet anvendes i dag primært som et "gennemkørselsterræn",

hvor de militære enheder har mulighed for at lave øvelser i mere eller mindre ukendt terræn. Hjemmeværnet anvender ligeledes terrænet til øvelsesformål.

Som konsekvens af manglende militær anvendelse har arealerne været under tilgroning. Derfor blev der den 31. august 2008 indgået aftale med en fåreavler, der har haft græssende dyr på terrænet hvert år siden. Afgræsningen af øvelsespladsen har medført en græsdomineret vegetation, med en struktur og artssammensætning, som varierer over terrænet. I afdeling 5, jf. kortbilag 1 har græsningstrykket været højest, hvilket tydeligt ses på vegetationen, som her er meget homogen og uden positive strukturer. Fårene har gået i denne afdeling under læmning. Under øvelser anvendes afdeling 5 ligeledes til "tilbageholdningslokalitet".

4.3. Naturbeskyttelse

Næstved Øvelsesplads rummer en række betydelige naturværdier, som der i dette afsnit gøres status over. For yderligere oplysninger henvises især til:

- Drifts- og plejeplan 1996-2010. Miljø- og Energiministeriet. Skov- og Naturstyrelsen (1996).
- Kortlægning af ynglefugle på Næstved Øvelsesplads 2010, Amphi consult (2010).

Ovennævnte publikationer er tilgængelige på www.forsvaret.dk/fbe

4.3.1. Beskyttede naturtyper

Der er på Næstved Øvelsesplads ifølge Arealinfo (2011) udpeget 74 ha, som er beskyttet gennem naturbeskyttelseslovens § 3. Udpegningen af disse områder er gennemgået og opdateret af Næstved Kommune i 2008. De udpegede arealer udgør 39 % af det samlede areal. De beskyttede naturarealer fremgår af kortbilag 1.

Den dominerende beskyttede naturtype er overdrev, som udgør 75 % af det udpegede areal. Mose er med 18 % den næstmest udbredte naturtype.

4.3.1.1. Overdrev

Udviklingen i omfanget og fordelingen af beskyttede naturtyper på Næstved Øvelsesplads ændrede sig radikalt

ved seneste ajourføring i 2008. Før denne registrering var hele den lysåbne del af øvelsespladsen beskyttet som overdrev (ca. 172 ha.). Denne store tilbagegang i udpegede overdrevsarealer kan skyldes flere ting. Det kan muligvis skyldes, at de tidligere udpegninger er foretaget uden egentlige arealbesigtigelser. Derudover kan den manglende naturpleje af arealerne i årene efter frasalget af kasernen have haft den konsekvens, at arealerne er "vokset" ud af § 3 beskyttelsen. Det sidste anses dog for usandsynligst, da der var tale om en relativt kort årrække uden naturpleje.

Tilstanden af overdrevsarealerne kan flere steder forbedres. Der er strukturmæssige forhold i vegetationen, som vurderes til ikke at være optimale. Den ensartede struktur i vegetationen er en følge af fårenes tendens til at lave et meget jævnt græsdekke.

4.3.1.2. Vandhuller

Der er mange søer, moser og vandhuller på terrænet. I bilag 4 gives en statusbeskrivelse af de lokaliteter, som er vurderet til at være de væsentligste biotoper på

Vandhuller gror naturligt til, hvis ikke der udføres naturpleje.

terrænet. Statusbeskrivelserne er lavet på baggrund af gennemgangen af vandhullerne i feltet i foråret 2011. Dette skete i samarbejde med biolog Peer Ravn. I bilaget har vandhullerne numre, som henviser til numrene på kortbilag 2. Numreringsmetoden fra forrige plejeplan er bevaret for de søer, der stadig er beliggende på Forsvarets areal.

Ud over de nævnte vandhuller findes der en række periodiske vandhuller, som er opstået som følge af kørslen i terrænet. Disse står typisk med en vandfase i 2-4 mdr. om året.

Der er i foråret 2011 af Næstved Kommune givet dispensation til genopretning af 21 vandhuller. Genopretningen kommer til at forløbe over en flerårig periode, så det sikres, at der ikke arbejdes i for mange vandhuller i det samme år.

4.3.2. Øvrige arealer

Hovedparten af den sydlige del af øvelsespladsen er ikke udpeget efter naturbeskyttelseslovens § 3. Overvejende er der her gode muligheder dels for militære aktiviteter og dels for at arbejde med de landskabstyper mv., der er ud-

viklet til Forsvarets drifts- og plejeplaner. Slettearealerne på øvelsespladsen er græsdominerede, dog med et betydeligt indhold af urter. Den militære anvendelse har typisk været kørsel med bælteketøjer, både i spor, men også på fladerne. Denne slitage har overvejende haft positiv indflydelse på vegetationen, da det skaber barjordsflader, hvori muligheden for fremspiring af ny vegetation opstår.

4.3.3. Beskyttede arter

En række listede plante- og dyrearter er tidligere, og i forbindelse med planrevisionen, registreret på Næstved Øvelsesplads. En liste over de pågældende arter indgår i tabel 4-1.

4.3.3.1. Særligt om fuglene

Fuglelivet på Næstved Øvelsesplads er undersøgt i 2010, Amphi consult (2010). Rapporten konkluderer, at der er sket væsentlige ændringer i fuglelivet siden sidste opgørelse, der blev foretaget af Skov- og Naturstyrelsen i 1995, Miljø- og Energiministeriet, Skov- og Naturstyrelsen (1996). Først og fremmest er sammensætningen af fugle tilknyttet det åbne land (slette og overdrevslokaliteterne) ændret. Citat... "Sanglærken er gået stærkt tilbage fra 25 par til nu kun 1 par. Engpiberen fra 20 par til ca. 10

Dompap, en af de almindeligt forekommende fuglearter på Næstved Øvelsesplads.

Artsgruppe	Art	EU Habitatdirektivet, bilag II	EU Habitatdirektivet, bilag IV	EU Fuglebeskyttelses- direktivet, bilag I	Den danske rødliste	Øvrige fredede arter
Pattedyr	Vandflagermus		X		LC	X
	Dværgflagermus		X		LC	X
	Hare				VU	
Fugle	Rødrygget tornskade			X	LC	
	Hvepsevåge			X	LC	
	Agerhøne				LC	
Krybdyr og padder	Spidssnudet frø		X		LC	
	Markfirben		X		LC	
	Stor vandsalamander	X	X		LC	X
	Skrubtudse				LC	X
	Lille vandsalamander				LC	X
	Butsnudet frø				LC	X
	Grøn frø				LC	X
	Snog				LC	X
	Stålorm				LC	X
	Almindeligt firben				LC	X
Krybdyr og padder	Kejserkåbe				EN	
	Hvid admiral				NT	
	Sekspletet køllesværmer				NT	
Svampe	Dunet læderporesvamp				VU	

Tabel 4-1: Særligt beskyttelseskrævende arter på Næstved Øvelsesplads. For Den danske rødliste betegner forkortelserne følgende: EN = Moderat truet, NT = Næsten truet, VU = Sårbar og LC = Ikke truet.

par. Agerhøne, tårnfalk, vibe og tornirisk syntes at være forsvundet. Til gengæld er tornsangeren gået voldsomt frem – bestanden er ca. firedoblet”.

Rapporten konkluderer yderligere, at fuglearter tilknyttet terrænets åbne og overdrevsprægede lokaliteter klarer sig bedst i områder, hvor forekomsten af buske og øvrig vedopvækst er begrænset. Artsvariationen og tætheden

af arter er størst i terrænets nordlige del. Rapporten pointerer, at det er i den nordlige del, at der findes den mindste forekomst af spredte solitære træer og buske. Plejetiltag, som kan begrænse antallet af solitære hvidtjørn anbefales i rapporten. Samtidig kan det tolkes af rapporten, at intensiteten af afgræsningen med får kan være en begrænsende faktor for fuglenes udbredelse.

Bilag 3 giver en sammenstilling af de tre fugletællinger, der er foretaget på øvelsespladsen.

4.3.4. Øvrige arter

Af øvrige arter, er særligt den invasive gruppe relevant at nævne, FBE (2011e). Der er på terrænet konstateret flere invasive plantearter. Det drejer sig om kæmpe bjørneklo, kæmpe pileurt, japansk pileurt og canadisk gyldenris og sildig gyldenris, Ravn (2011). Tillige er der ved gennemgang af arealet i foråret 2011 konstateret enkelte forekomster af rynket rose. Det konstateredes ligeledes, at der er områder på terrænet, udenfor de hegnede arealer til fårene, hvor kæmpe-bjørnekloen står i meget stort antal.

4.3.5. Skov

De fredskovspligtige arealer på Næstved Øvelsesplads udgøres af to mindre bølgebevoksninger omkring depoterne i afdeling 1 og 2. Skovområderne domineres af bøg, men med nogen indblanding af øvrige løvtræarter.

4.3.6. Fortidsminder og sten- og jorddiger

På grænsen mellem de åbne slette- og overdrevsarealer findes der flere velbevarede sten- og jorddiger.

Der findes ingen registrerede fortidsminder på Forsvarets arealer. I den private lejede Skytteskov findes to fredede fortidsminder, en gravhøj og en megalittomt (stor stenaldergrav).

4.3.7. Jagt

Jagt indgår som en del af områdets ressourceudnyttelse. Jagtafvikling tjener blandt andet repræsentative formål. Råvildt udgør den væsentligste del af det jagtlige udbytte.

4.4. Publikumshensyn

Øvelsespladsen er i henhold til gældende lovgivning, FBE (2011g), åben for offentligheden, når der ikke er øvelsesmæssige aktiviteter. Terrænet anvendes blandt andet til hundeluftning, cykling og gåture. De primære brugere af terrænet er lokale borgere fra nærområdet.

Omfanget af fremspirende kæmpe-bjørneklo i "Sortemosen" marts 2011. Billedet er taget udenfor hegningen.

Stendiget udgør afgrænsningen mellem overdrevet og Fredskov mod øst.

4.4.1. Ridning

I forbindelse med udarbejdelsen af drifts- og plejeplanen har Forsvaret afholdt møde med Dansk Islænderforening for at klarlægge mulighederne for at give ryttere mulighed for at benytte terrænet som udflugtsmål. Flere forhold gør dog, at der er en del udfordringer i forhold til at få ryttere på terrænet. Det drejer sig bl.a. om parkeringsforhold. Hvorledes disse udfordringer skal løses afhænger meget af emnerne beskrevet i afsnit 4.7. Det er især den endelige plan for etableringen af omfartsvejen, som har betydning.

Forsvaret er indstillet på at tillade ryttere på Næstved Øvelsesplads, så længe det foregår på dage, hvor terrænet ikke anvendes til øvelsesaktiviteter. Terrænet må ikke være gennemgangareal, og det skal kunne afspærreres i tilfælde af øvelsesaktiviteter.

4.5. Landskab og geologi

Øvelsespladsen er beliggende i et meget kuperet morænelandskab. Ifølge jordbundskortlægningen på

Arealinfo (2011), er der sandblandet lerjord i den nord- og østlige del samt lerblandet sandjord i den sydvestlige. I henhold til tidligere beskrivelser af terrænet, Miljø- og Energiministeriet. Skov- og Naturstyrelsen (1996), er jorden lerholdig, og er dannet under den Ungbaltiske is, der har efterladt en morænelerkappe. Istidshistorien er vigtig for øvelsespladsen og flere af de omkringliggende arealer. Ikke langt fra øvelsespladsen ligger Mogenstrup ås, der er Sjællands største ås. Landskabsmæssigt indgår terrænet derfor i et større sammenhængende område, der har stor betydning som eksempel på landskabsdannelsen i Danmark.

4.6. Historie

Den militære historie frem til 1996 omkring Næstved Øvelsesplads og Garderhusarregimentet er nøje beskrevet i drifts- og plejeplanen for 1996-2010, Miljø- og Energiministeriet. Skov- og Naturstyrelsen (1996). Derfor henvises til denne for en historisk udredning, mens der i nærværende plan kort beskrives hændelser, der har

Hegn som følge af afgræsning giver begrænsninger for publikums færden.

haft konsekvenser for terrænets anvendelse i perioden efter forrige planperiode.

Garderhusarregimentet forlod Næstved i 2003, hvor regimentet efter ca. halvtreds år i byen flyttede til Antvorskov Kaserne ved Slagelse. Kaserneområdet i Næstved blev nedlagt og overtaget af Næstved Kommune, tillige med arealerne beliggende vest for Skyttemarksvej. Den resterende del af øvelsespladsen blev i en kortere periode fortsat forvaltet af Garderhusarregimentet, men blev så efter fire år overtaget af Vordingborg Kaserne, der i dag er ansvarlige for den daglige drift.

Perioden med skiftende ansvar for driften medførte en radikal ændring af forvaltningen og den øvelsesmæssige anvendelsen af terrænet. Intensiteten af aktiviteterne blev neddroget, og en kraftig tilgroning fik i en årrække frit løb i de åbne dele af terrænet. Den ændrede anvendelse medførte desværre også, at kæmpe-bjørneklo indvandrede i betydeligt omfang.

4.7. Projekter i nærområdet

Der er i forbindelse med planarbejdet afholdt møde med Næstved Kommune. Formålet var dels at lokalisere samarbejdsområder, og dels at blive orienteret om de aktiviteter, som Kommunen har planlagt, og er i gang med, i området omkring øvelsespladsen. Flere af projekterne har åbenlys relevans for Forsvaret, og der lægges derfor i planperioden op til øget samarbejde med Kommunen om projekter, hvori begge parter kan drage fordel.

Hovedtemaet de kommende år for nærområdet er, at der etableres en ny omfartsvej øst om byen. Vejen skærer det sydøstligste hjørne af øvelsespladsen, og der er indgået aftale om, at arealet vest for vejen overgår til Kommunen efter anlæggelse, se kortbilag 2. Vejen etableres som 2 sporet, og der laves adskillige faunapassager på strækningen. Faunapassagerne er særdeles vigtige i området, da vejen afskærer væsentlige forbindelseslinjer i landskabet. Der etableres en passage for padder og andre krybdyr på den delstrækning, der går gennem

øvelsespladsen. Syd for terrænet etableres en større passage for klovbærende vildt.

Som erstatningsnatur for de områder der ødelægges i forbindelse med vejetableringen, laves der blandt andet en række vandhuller til padder på de gamle militære arealer vest for øvelsespladsen. Dele af vandhullerne indgår i et større EU LIFE projekt til fordel for blandt andet spring- og løvfrø. Arterne findes ikke i dag i området, men projektet arbejder med udsættelse af arterne i forbindelse med etablering af erstatningsvandhuller for omfartsvejen. Grundet etableringen af faunapassager, bl.a. til padder, under vejen, samt restaurering af vandhuller på Forsvarets arealer, vurderes det som overvejende sandsynligt, at padderne, hvis de får succes, med tiden vil indfinde sig på øvelsespladsen.

Næstved Kommune arbejder på at skabe større sammenhæng mellem de eksisterende grønne områder i og omkring Næstved by. Der er tale om en såkaldt grøn

ring, hvortil visionen er, at alle borgere i byen skal kunne komme til et grønt område på fem minutter på cykel. Til denne grønne ring hører Næstved Øvelsesplads helt naturligt i kraft af dets meget bynære placering.

Rønnebæk fællod er et større projektområde syd for øvelsespladsen. Arealet der er på ca. 100 ha er i en projekteringsfase. Overordnet er der tale om et skovrejsningsprojekt, men mange øvrige naturelementer indgår i projekteringen. Der bliver etableret større græsflader med efterfølgende husdyrgræsning. Der etableres en række vådområder og vandhuller, og flere af dem så tæt på øvelsespladsen, at der vil opstå samspil mellem øvelsespladsens mange vandhuller og de nye.

Der syntes således at være flere oplagte samarbejdsflader mellem Forsvaret og Næstved Kommune. Dels forvaltningen af dyrearter, herunder især padder, men også de øvrige arter der er tilknyttet områderne. Hertil kommer rekreative interesser, hvortil der ligeledes er knyttet fælles interesser.

Efterårsbillede af overdrev.

Efterårsfarver på Næstved Øvelsesplads.

4.7.1. Fredningsforslag af Næstved Øvelsesplads

Der blev i 2006 rejst et fredningsforslag af Danmarks Naturfredningsforening for Næstved Øvelsesplads og de omkringliggende skove. Fredningens hovedsigte var at

bevare øvelsespladsen og omkringliggende arealer som et sammenhængende naturområde i tæt tilknytning til byen og dens borgere. Således mente man, at områdets rekreative formål kunne sikres.

Natur- og Miljøklagenævnet afgjorde i 2009 sagen (Natur- og Miljøklagenævnet, 2009), hvori det ophævede Fredningsnævnets afgørelse om fredning af arealerne. Afgørende for denne dom var, at Forsvaret gennem ud-

arbejdelse af drifts- og plejeplaner sikre at terrænet og dets væsentlige landskabelige, kulturhistoriske, rekreative og ikke mindst naturmæssige værdier sikres gennem denne kontinuerlige udarbejdelse af planmateriale.

5. ANALYSE

Dette afsnit indeholder en emneopdelt diskussion af, hvordan at indsatsprogrammet for den kommende planperiode på en hensigtsmæssig og velafvejet måde kan tilgodese de opstillede målsætninger samt en prioritering af ressourcer i forhold til en indsats mod de trusler, der er identificeret for naturtyper og arter. Det indledes med en evaluering af indsatsen under den tidligere driftsplan. Afsnittet svarer til afvejningsafsnittet i de oprindelige drifts- og plejeplaner.

5.1. Evaluering af tidligere drifts- og plejeplan 1996-2010

Den tidligere drifts- og plejeplan er, under udarbejdelsen af denne nye plan, blevet evalueret. Evalueringen har analyseret og sammenlignet omfanget af henholdsvis de planlagte og de udførte drifts- og plejetiltag på Næstved Øvelsesplads i perioden 1996-2010. Evalueringen er gennemført med udgangspunkt i de oplistede aktivitetsbeskrivelser fra drifts- og plejeplanen for Næstved Øvelsesplads 1996-2010.

Evalueringen er formidlet som et notat med et resume, der kort opidser evalueringens hovedkonklusioner. Resumeet fremgår nedenfor, og det udgør bindeleddet mellem de to planudgaver. Efter resumeet fremgår i notatet en mere grundig aktivitetsgennemgang, der opdeler aktiviteterne på: Militæranvendelse, naturbeskyttelse og publikumshensyn. Inden for hvert emne gøres status over de udførte aktiviteter sammenlignet med det planlagte niveau. Udover aktivitetsgennemgangen findes i notatet en oversigt over de overtagne aktiviteter, der af forskellige årsager ikke er udført indenfor planperioden. Disse aktiviteter er i stedet overført til denne nye drifts- og plejeplan, hvor de udsættes for nærmere analyse. Aktiviteterne er oplistet nedenfor efter evalueringsresumeeet. For yderligere oplysninger henvises til selve evalueringen, der kan findes på www.forsvaret.dk/fbe

5.1.1. Evalueringsresumé

De væsentligste konklusioner fra den samlede aktivitetsgennemgang fremgår af nedenstående.

5.1.1.1. Militæranvendelse

Drifts- og plejeplanens militære aktiviteter er for størstedelens vedkommende gennemført. Der opleves ikke problemer med affaldsrester mv. efter øvelsesaktiviteter. Enkelte fund af patronhylstre mm. gøres der, og en stadig fokusering på affaldshåndtering er derfor nødvendig.

Ligeledes erkendes der ikke problemer med gravearbejde i forbindelse med militære uddannelsesmæssige formål, hvilket øjensynligt tidligere har været et problem. Den uddannelsesmæssige brug af terrænet har ændret væsentligt karakter og omfatter i dag ikke gravearbejde.

5.1.1.2. Naturbeskyttelse

Generelt er store dele af drifts- og plejetiltagene ikke gennemført som planlagt.

Restaureringen og frilægningen af Rønnebækken er ikke gennemført.

Planlagte plejeaktiviteter, med hævning af vandstand, rydning af pilekrat, afskrab og andre genopretningstiltag i øvelsespladsens vådområder, er for en stor dels vedkommende ikke gennemført. Ligesom Forsvaret heller ikke har deltaget i projekt omkring udsættelse af klokkefrø.

En række aktiviteter om etablering af nye levende hegn og beplantninger er ikke gennemført i overensstemmelse med planens dispositioner. En enkelt beplantning er etableret, men ikke på det sted som planen anviser.

Hovedfokus indenfor naturbeskyttelsen på øvelsespladsen ændredes radikalt, efter at kasernen blev solgt fra i 2003. Som følge af bl.a. manglende slitage fra bælteklæbte tøj gjorde tilgroning med kæmpe-bjørneklo, at Forsvaret valgte at afgræsse arealerne med får, hvilket ikke er besluttet gennem drifts- og plejeplanens dispositioner.

5.1.1.3. Publikumshensyn

Der er affaldsproblemer i forbindelse med flugtskydningsbanen. Herunder nedfald af hagl og lerdUER i engområdet nord for banen.

Udarbejdelsen af en "populæruddgave" af drifts- og plejeplanen er ikke blevet iværksat. Brugere af terrænet har haft adgang i henhold til de restriktioner, der er opstillet i drifts- og plejeplanen for 1996 – 2010.

5.1.2. Overtagne aktiviteter

Evaluerings aktivitetsgennemgang har afdækket nedenstående uhåndterede problemstillinger indenfor den igangværende planperiode, som nu indgår og analyseres i forbindelse med drifts- og plejeplanens revision.

Militæranvendelse

- Affaldshåndtering i forbindelse med uddannelsesmæssige aktiviteter

Naturbeskyttelse

- Frilægning af Rønnebækken
- Pleje og genopretning af vådområderne
- Udsætning af klokkefrø

Publikumshensyn

- Nedslag af hagl og lerdUER
- Sikring af fortsat adgang for områdets mange brugere

5.2. Ny indsats

Gennem den danske lovgivning er Forsvaret forpligtiget til at pleje og bevare beskyttede naturtyper i henhold til deres naturtypedefinition. Derudover er Forsvarets ambition med naturforvaltning, at hindre forringelser, samt skabe livsgrundlag for såkaldte særligt udvalgte plante- og dyrearter, der er tilknyttet de enkelte militære terræner, FBE (2011a-g), Forsvarsministeriet (2012). Til vurdering af dette er der identificeret nogle generelle trusselsbilleder. Disse trusler bliver i det kommende afsnit diskuteret og analyseret med henblik på en afvejning imellem de opstillede mål og på fastsættelse af hensigtsmæssige og passende aktiviteter.

Der er ikke i forbindelse med planarbejdet iværksat yderligere screening af betydningen af igangværende militære eller andre aktiviteter i forhold til naturtyper og levesteder, men Forsvaret vil, i det omfang der i planperioden eventuelt bliver opmærksomhed om nye temaer, forholde sig hertil.

5.2.1. Tilgroning

For en række af de udpegede naturtyper på øvelsespladsen udgør tilgroning en væsentlig trussel. Særligt for de

mere eller mindre lysåbne naturtyper som overdrev, eng og mose er tilgroning med vedplanter i form af træer og buske problematisk. For overdrevet kan tilgroning med højt græs ligeledes udgøre et problem.

Overordnet skønnes tilgroningen med vedplanter på overdrevene at være i et fornuftigt leje, der holdes på et stabilt niveau af de afgræssende får. Her vurderes det, at tilgroning med græs udgør en større trussel. Græssernes dominans øges med fåreafræsningen. Fårene foretrækker i deres fødevalg urter, og giver dermed græsset mere plads.

På baggrund af ovenstående vurderer Forsvaret, at arealet med overdrev og slette vil få et løft både hvad angår mangfoldigheden af arter, og i forhold til de botaniske strukturer, hvis afgræsningen foretages med kvæg i stedet for får. Kvægets trådpåvirkning medvirker til at skabe mere strukturmæssig variation i mikromiljøet, og køernes afgræsningspræferencer gør, at sammensætningen af arter i overdrevsfloraen forbedres. Samlet set giver kvægafgræsning en større mangfoldighed, og dermed en forbedring af naturkvaliteten, både hvad angår flora, svampe og mikrofaunaen som eksempelvis de jordlevende insekter, køllesværmere og sommerfugle.

Dræn med tilhørende afmærkning.

For blandt andet at hindre problemstillingen omkring øget græsdominans i overdrevet vil mulighederne for at etablere en græsningsaftale med en kvægholder afsøges, inden indeværende drifts- og plejeplan udløber i 2026. For sikring og udbredelse af karakteristiske arter, der er tilknyttet overdrev, anbefales det tillige at arbejde med etablering af mineraljordsflader. Formålet ved en naturpløjning / sandmark er at få den frøpulje, der ligger i jorden, til at spire frem i den nyvendte jord. Samtidig får markerne en meget stor betydning som fourageringsområde for øvelsespladsens fugle. For mange arter er områder med barjord ideelle fødesøgningslokaliteter. Markerne bliver udlagt på den sydlige del af øvelsespladsens slettearealer, jf. kortbilag 2. Efter etablering er det meget vigtigt at vegetationen følges nøje. Der vurderes at være en risiko for at vedplanter vil kunne komme til at dominere i for høj grad hvilket vil skygge det egentlige formål med etableringen bort.

Rydning af enhver forekomst af træagtig opvækst på alle lysåbne kortlagte naturtyper er ikke umiddelbart foreneligt med områdets militære uddannelsesmæssige anvendelse. Som en del af uddannelsesvirksomheden indgår blandt andet kamptræning i åbne, halvåbne og lukkede terræntyper, hvor de helt eller delvist tilgroede arealer indgår i de to sidstnævnte. Rydning kan på den baggrund ikke iværksættes overalt, hvor træagtig opvækst forekommer. Samtidig med de militære ulemper i forhold til en totalrydning af de lysåbne arealer er det også nødvendigt for visse fuglearter at have træer og buske i det åbne terræn til udsigtspunkt under fouragering, samt til deres reder. I overgangszonerne mellem skov og åbne naturtyper anses en større tilgroingsgrad for mere naturlig, end den traditionelle bratte overgang mellem lysåbne naturtyper og skovbevoksede arealer. Denne overgangzone forsøges styrket i de på kort 2 indtegnede områder til naturlig succession. Successionen følges nøje og det sikres at der fortsat er et betydeligt lysindfald især ved syd og vestvendte steddiger, hvilke udgør væsentlige levesteder for blandt andet markfirben.

Rapporten omkring fuglenes tilstand på øvelsespladsen (Amphi Consult, 2010) anbefaler en reduktion af

andelen af hvidtjörn på overdrevet. Forsvaret vurderer dog af hensyn til militære uddannelsesmuligheder, og af hensyn til den samlede biologiske mangfoldighed, at der ikke i indeværende planperiode er behov for en særskilt indsats, der vil reducerer antallet af enkeltstående hvidtjörn. Denne konklusion styrkes af, at der på overdrevet findes større delområder, hvor der ikke er stor forekomst af hvidtjörn. Områderne er vurderet som egnede til at opretholde den nuværende bestand af fuglearter, der er tilknyttet den lysåbne natur.

Der iværksættes i mindre grad rydningsaktiviteter der skal sikre den landsabelige og kultuhistoriske oplevelse på øvelsespladsen.

5.2.2. Uhensigtsmæssig hydrologi

Det er Forsvarets målsætning, at arealernes naturlige hydrologi skal bevares og genskabes i det omfang, det er muligt indenfor rammerne af den militære brug, idet afvanding generelt forringer naturindholdet.

På Næstved Øvelsesplads findes en lang række dræn, der bevirker, at arealerne afvandes kraftigt på steder, hvor naturlige hydrologiske forhold ellers ville have stor betydning for naturindholdet på øvelsespladsen. En af de oplagte lokaliteter er Teglbjergmose, hvor vandstanden kan hæves betydeligt for at sikre mosens fremtidige beståen. Ligeledes vil terrænets mange lavninger, der i perioder står under vand, have gavn af en hævnning af vandstanden. Projekttiltag kan dog kun gennemføres under hensyntagen til arealernes specifikke militære anvendelse. Ligeledes kræver en endelig stillingtagen en mere præcis definition af projekterne og deres påvirkning af områdernes hydrologiske forhold.

De eksisterende vandhuller på øvelsespladsen har for fleres vedkommende behov for pleje. Dette skyldes bl.a., at planlagte aktiviteter fra sidste planperiode ikke er gennemført. Der iværksættes derfor en betydelig indsats for genopretning af udvalgte vandhuller, jf. afsnit 8.3.

Forsvaret har valgt at lade Næstved Øvelsesplads – ligesom andre relevante sjællandske skyde- og øvelsesterrener - indgå som et muligt projektområde i en større

Ægklumper fra frøer i et af de mange vandhuller.

projekt ansøgning til EU LIFE+ fond. Ansøgningen er koordineret af Naturstyrelsen og har til formål at forbedre spredningsmuligheder for en lang række særligt beskyttelseskrævende padder, insekter og hasselmus. På Næstved øvelsesplads kan det betyde at vandhulsplejen kan iværksættes hurtigere end det i drifts- og plejeplanen er skitseret, aktiviteterne kan få en ekstern medfinansiering, hvis såfremt at projektet godkendes. Korridorprojektet (kaldet Corridor 2000) vil kunne gennemføres i perioden 2012-2018. Udover vandhulspleje kan bekæmpelse af invasive arter, naturovervågning m.v. også indgå som projektaktiviteter.

5.2.3. Invasive arter

På Næstved øvelsesplads er der konstateret en række invasive plantearter, der skal håndteres i forbindelse med naturplejen på terrænet. Den generelle bekæmpelse af invasive arter er reguleret gennem Forsvarets retningslinjer for forebyggelse og bekæmpelse af invasive plante- og dyrearter (FBE, 2011e).

I indeværende planperiode skal der især fokus på bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo. Omfanget vækker, grundet en stadig massiv fremspiring i visse områder af terrænet, bekymring. Ny linjeføring af hegnet omkring

øvelsespladsen vil sikre, at arten græsses ned alle de steder, at den forekommer.

5.2.4. Forstyrrelser

Forstyrrelser behandles som en trussel, da der i den kommende planperiode forventes øget adgang for publikum på øvelsespladsen. Der bliver arbejdet på at få etableret muligheder for ridning i terrænet. Ligeledes forventes øvrige aktiviteter i form af gang og cykelbesøgende som minimum at have det nuværende omfang. Her tænkes især på problemstillingen omkring løse hunde, der kan udgøre en stor trussel mod de jordrugende fuglearter, der er knyttet til terrænet. For at imødekomme disse forhold udarbejdes der senest 2013 en publikumsfolder med relevant information til brugerne. Ligeledes udarbejdes der opdaterede infostandere, der placeres ved indfaldsvejene til øvelsespladsen. Der henvises i øvrigt til bilag 5. Nye områder der hegnes fra i forbindelse med udlægning til naturlig succession, jf. kortbilag 2 skal følges nøje så disse områder ikke kommer til at virke som områder hvor kæmpe-bjørnekloen frit kan formerer sig.

Pil overvokser gradvist vandfasen i dette vandhul.

6. VISIONER

Dette afsnit giver en beskrivelse af de langsigtede visioner for arealudviklingen på Forsvarets arealer, herunder Næstved Øvelsesplads. Det omfatter en vurdering af de såkaldte landskabstyper, der beskriver den overordnede vision for fordelingen af det lukkede (skovbevoksede), det halvåbne og det åbne landskab på større delarealer (landskaber) på det enkelte terræn. Ligeledes omfatter beskrivelsen de såkaldte skovudviklingstyper og naturudviklingstyper, der giver den langsigtede vision for udviklingen af tilstanden på skov- og naturtype niveau.

Forsvarets skyde- og øvelsesterræner er erhvervet over en hundrede-år lang periode. En stor del udgør arealer, der tidligere har tjent land- og skovbrugsmæssige formål. I takt med, at jordbrugsdriften er ophørt eller ekstensiveret, er der på mange arealer blevet plads til den natur, der ellers er trængt i det omgivende intensivt udnyttede danske landskab. Ca. halvdelen af Forsvarets samlede areal er udpeget som Natura 2000-område, og ca. halvdelen heraf udgør naturtyper, der er udpegningsgrundlag for områderne. 2/3 af de udpegede naturtyper er i høj eller god tilstand. Ligeledes huser Forsvarsministeriets arealer et bredt udsnit af internationalt prioriterede og beskyttelseskrævende arter, herunder ikke mindst fuglearter, der er tilknyttet næringsfattige, våde og lysåbne naturtyper. Til dette kommer en række dansk beskyttede naturtyper, f.eks. næsten 1.000 søer samt moser, heder, overdrev m.v. I alt ca. 15.000 ha er således registreret som beskyttet efter Naturbeskyttelseslovens § 3. Der findes 147 km beskyttet vandløb. Endelig rummer Forsvarsministeriets arealer værdifulde og typiske danske natur- og kulturlandskaber med et bredt og stabilt indhold af karakteristiske og ikke beskyttelseskrævende arter. Med indholdet af landskaber, naturtyper og arter og med mulighed for at give råderum for dynamik og processer, er Forsvarsministeriets arealer et meget væsentligt bidrag til at bevare og udvikle biodiversiteten i Danmark og Europa. Til dette kommer, at der på Forsvarsministe-

riets arealer ligger et betydeligt potentiale for at demonstrere bæredygtig forvaltning af biodiversitet samt for oplevelsesmuligheder for befolkningen.

Forsvarsministeriets miljøstrategi fra 2012 lægger vægt på, at der opretholdes en naturtilstand på Forsvarsministeriets arealer, der skaber de bedste betingelser for bevarelsen af den naturlige flora og fauna. Det væsentligste virkemiddel hertil er at fortsætte ekstensiveringsprocessen, således at der i planlægningen - sammen med hensynet til udvikling af områdernes funktionalitet som uddannelsessteder - indlægges et overordnet hensyn til biodiversiteten med tilhørende dynamik og naturlige processer. Dette kræver en holistisk tilgang til arealforvaltningen, således at den klassiske sontring mellem skov-, landbrugs- og naturarealer afløses af en opfattelse, der på lang sigt udvikler landskab og natur i en integreret form på hele terrænet og ligeledes afstemt med landskaber og naturtyper i lokalområdet. Et redskab hertil er at opstille og beskrive den langsigtede landskabs- og naturudvikling i form af visioner for udviklingen på de enkelte delarealer. Hermed sikres en fælles referenceramme for de arealforvaltnings- og planlægningsmæssige tiltag.

De større militære arealer udgør arealmæssigt en væsentlig del af konkrete lokalområder i Danmark, hvor de

ligger i yderområder med få vejanlæg og sparsom bebyggelse. De større repræsenterer ofte flere landskabstyper. Karakteristisk for meget kyst-, klit- og hedenatur, ikke mindst skydeområderne, hvor de åbne landskaber bruges som nedslags- og målområder. En meget stor del udgøres af egentlige kulturlandskaber, særligt åbne områder, der er udviklet igennem agerbrug, og skove, hvoraf store dele er skabt igennem målrettet klitplantning eller egentlige skovbrugsformål, men hvor der også er væsentlige militære interesser, fx i form uddannelse i kamp i lukket terræn. En række arealer, særligt øvelsesarealerne, er præget af landskaber, der kan karakteriseres som "halvåbne", dvs. åbne arealer med spredt og ofte gruppevis bevoksning. Denne struktur er i mange tilfælde et produkt af en målsætning om at tilrettelægge øvelser, så der skabes mulighed for kombineret dækning

og fremrykning i samme område. Det halvåbne landskab er ligeledes et resultat af et åbent landskab, der er under naturlig tilgroning. De åbne og halvåbne landskabstyper er komplementære til de skovbevoksede områder.

Det er på dette grundlag hensigtsmæssigt at udvikle tre typer af landskaber: Den åbne, den halvåbne (kratlandskab) og den lukkede (skovbevokset) - styret overordnet af en række vektorer, hvoraf de militære målsætninger og hensynet til naturbeskyttelse vægtes højest, og hvor publikumshensyn inddrages i størst mulige omfang. Med denne grundstruktur kan udviklingen af det enkelte areal systematiseres i arealudviklingstyper, der for de åbne og halvåbne områder betegnes naturudviklingstyper og for de lukkede (skovbevoksede) områder betegnes skovudviklingstyper. Opdelingen bygger ikke på en fordring

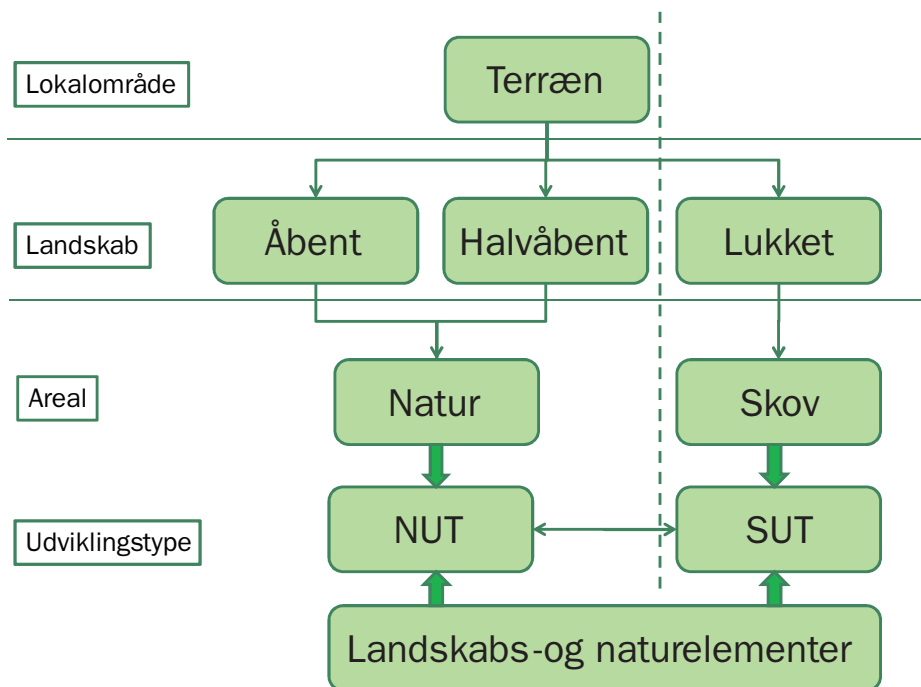

Tjørnen klarer sig godt på øvelsespladsen, trods afgræsning.

om, at "natur" og "skov" ansues adskilt, men på at der igennem de sidste 10 år er udviklet et koncept for skovudviklingstyper, som er institutionaliseret og bredt anerkendt (Larsen, 2005). Beskrivelsen af naturudviklingstyper skal ses som en parallel hertil dækkende ikke-bevoksede og delvist bevoksede områder, således at ethvert areal som udgangspunkt pålægges en arealudviklingstype. Skovudviklingstyper vil typisk dække skovbevoksede arealer, mens naturudviklingstyper vil dække øvrige arealer (undtaget bebyggede områder, baneanlæg, veje etc.), hvoraf en stor del er pålagt administrative reguleringer efter naturbeskyttelses- og miljømålslovgivningen, mens visse arealer er ubeskyttede. Der er høj grad af interaktion imellem typerne. Grundlæggende er mange såvel bruger- som naturbeskyttelsesinteresser tilknyttet overgangszonen fra et areal til et andet og ud fra visionen om en integreret og holistisk

arealforvaltning skal skovudviklingstyperne og naturudviklingstyperne ses i meget tæt sammenhæng, og den eneste årsag til, at der her sondres er, at skovudviklingstyperne er et defineret og anerkendt koncept til udvikling af naturindhold på skovbevoksede områder, hvorimod naturudviklingstyperne først er nyformuleret.

Strukturen i form af landskabstyper og natur- og skovudviklingstyperne er skitseret på figur 6-1, hvor det fremgår, at arealudviklingstyperne kan henføres til enten et åbent eller et halvåbent landskab. Med dette kan der foretages en systematisering, idet det åbne og halvåbne landskab grundlæggende kan defineres og derefter parres med de forskellige naturudviklingstyper, mens skovudviklingstyperne vil høre sammen med det lukkede landskab.

Figur 6-1: Diagram over flowet fra landskab over areal til arealudviklingstype. Den lodrette stiplede linje indikerer den administrative opdeling i planlægning for skov (skovudviklingstyper) og natur (naturudviklingstyper), men samtidig at skov og natur ud fra en biodiversitetssynsvinkel ikke kan adskilles. Den vandrette pil nederst tilkendegiver muligheden for, at der med naturudviklingstyper på sigt opnås arealer og landskaber, der er lukkede, og tilsvarende at der med skovudviklingstyper kan udvikles halvåbne arealer og landskaber. Landskabs- og naturelementer er mindre enheder, men fortsat vigtige for den samlede funktionalitet.

Øvelsespladsen set fra luften

De udlagte landskabs-, skovudviklings- og naturudviklingstyper for Næstved Øvelsesplads fremgår af kortbilag 3 og begreberne beskrives nærmere i de efterfølgende afsnit.

6.1. Landskabstyper

De åbne og halvåbne landskabstyper er komplementære til de skovbevoksede områder. Mindre arealer, der er bevokset med træer, f.eks. hegn, krat og remiser, er at opfatte som landskabs- og naturelementer. Det samme gælder søer og vandløb, se nærmere i afsnit 6.4.

Landskabstyper skal have en sammenhængskraft og en vis størrelse hver især. Samtidig bør de ud fra en naturmæssig vurdering planlægges, så de giver harmoni, dvs. at den halvåbne type sikrer overgangen fra åben til lukket, selvom der kan være militære brugsformål, der tilsiger en mere brat overgang fra tæt bevoksning (dækning) til helt åbent areal (ildterræn).

Landskabstyper skal ydermere ses i en topografisk kontekst. Topografien skaber i sig selv et landskab, og bevoksningsgraden skal afstemmes med topografiske

forhold herunder såvel æstetik, udsigtsforhold, kystnærhed m.v. som militære fordringer i forhold til dækning og udsyn, hvor topografien i sig selv er en afgørende faktor. Et vigtigt forhold er landskabstypernes funktionalitet i forhold til opretholdelse og styrkelse af biodiversitet. I denne sammenhæng skal der lægges vægt på såvel et højt naturindhold i form af stabile naturtyper og levesteder som på landskabets strukturelle sammenhængskraft, der skal sikre plante-, svampe- og dyresamfunds naturlige spredning og genetiske udveksling.

6.1.1. Åbent landskab

Et yderpunkt i forhold til bevoksningsgrad er landskabet helt uden træbevoksning. Dette er kendetegnende for en stor del af de landskaber og naturtyper, der findes på Forsvarets arealer, fx de store klit- og hedeområder på Oksbøl skyde- og øvelsesterræn og eng- og strandengsarealer på en række kystnære skydeområder. Naturmål-sætningen for disse arealer vil som udgangspunkt være at sikre det helt åbne landskab, men de militære interesser kan fordrage en vis grad af f.eks. gruppevis bevoksning. Den naturlige udvikling er, at sådanne områder på sigt gror til, og der vil kræves en konstant plejeindsats

for at hindre denne naturlige proces, og de relevante behandlingsmodeller vil typisk være rydning, slåning, afbrænding eller afgræsning, hvormed man vil kunne bevare det åbne landskab.

En variation af det åbne landskab er landskabet med enkeltstående træer eller enkelte indslag af grupper af træer, f.eks. en lille skov, et krat eller et levende hegn. Sådanne strukturer medfører ikke en grad af halvåbenhed, men skal ses som naturelementer i det åbne landskab.

6.1.2. Halvåbent landskab

Det halvåbne landskab kan have en karakter af jævnt spredt bevoksning – typisk i tilfælde, hvor der sker en naturlig indvandring af træer gennem frøspredning. Tætheden af træer vil her typisk være større i nærheden af frøkilden end på afstand. Den spredte bevoksning kan også opstå ved bevidst pleje, så der ved rydning og slåning efterlades enkelttræer med en nogenlunde konstant afstand. Graden af åbenhed kan fx angives ved en bevoksningskvotient.

Mere typisk er det, at det halvåbne landskab har en gruppevis bevoksning af træer, enten som produkt af, at sådanne klynger af træer udvikler sig i kraft af beskyttelse fra hinanden (flokadfærd) eller i kraft af topografi og pletvise jordbunds- og hydrologiforhold. Den gruppevis struktur kan også tilstræbes igennem egentlig behandling og i er mange tilfælde en ideel struktur i forhold til militære øvelsesaktiviteter.

Det åbne og det halvåbne landskab udvikles gennem etablering af naturudviklingstyperne, der er beskrevet i afsnit 6.2

6.1.3. Lukket landskab

Det lukkede landskab er i denne sammenhæng synonym med skov, men der findes mange skovstrukturer og grader af lukkethed. Også skoven kan være jævnt eller gruppevis bevokset, og lukketheden skal ses vertikalt, hvor et tætsluttende kronedække giver en åben og artsfattig karakter i skovbunden, mens stort lysindfald vil sikre et mere udbredt og bunddække og et lukket skov-

bundsbillede. Blandt de egentlige skovudviklingstyper vil græsningsskoven være åben. Det samme gælder skovengen, som rettelig er mere en naturudviklingstype end en skovudviklingstype, men som traditionelt medregnes til skovudviklingstyperne.

Skovudviklingstyperne er struktur-mæssigt meget varierede, og der vil i de fleste kunne findes delarealer, der har en meget lukket karakter. Det vil dog oftest være typer med lystræarter som hovedtræart, der giver den tætteste underskov, f.eks. egedominerede skove. Den urørte skov vil også skabe en tæt underskov og et kaotisk skovbillede.

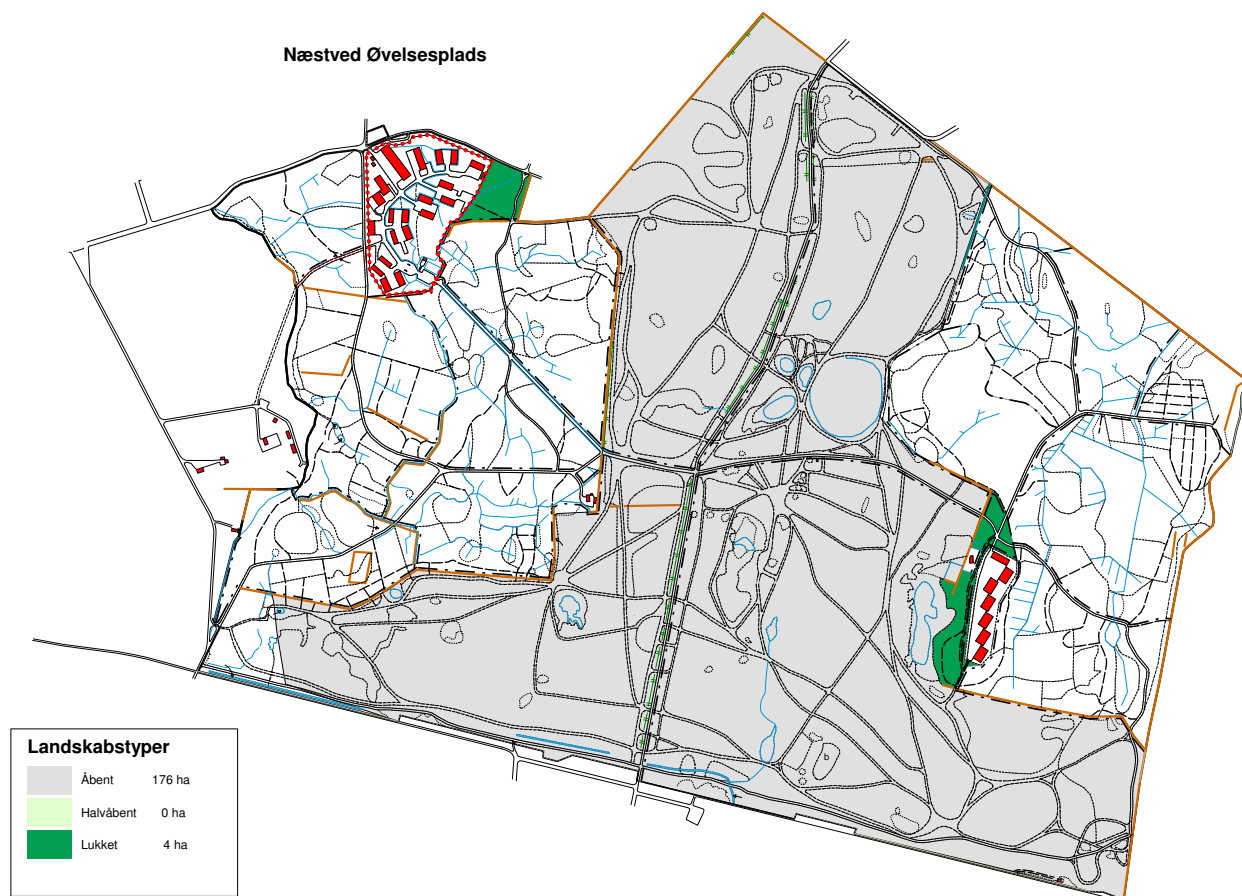
Det lukkede landskab udvikles gennem etablering af skovudviklingstyper, der er beskrevet i afsnit 6.3. De udlagte landskabstyper er fordelt på følgende måde, se desuden figur 6-2:

- 4 ha lukket landskab
- 0 ha halvåbent landskab
- 176 ha åbent landskab

6.2. Naturudviklingstyper

Til indretning af et fremtidigt system af naturudviklingstyper, der repræsenterer det åbne og det halvåbne landskab, er det logisk at tage udgangspunkt i den eksisterende kortlægning og registrering, som beskrevet ovenfor. Når man udelukker arealer, der kan henføres til infrastruktur, såsom bygninger, lejrrområder, publikumsområder, vej- og baneanlæg, bæltepor etc., tegner der sig et billede af følgende bruttoliste over arealudviklingstyper: Hede, overdrev, eng, mose, sø, vandløb, strandeng, strandsump, strandbred, klit, vandløb, slette, krat og vildtager. Der er her behov for organisering og vurdering af arealmæssig betydning, og følgende overordnede systematisering synes at være relevant, idet der henvises til den mere udførlige beskrivelse af de enkelte naturudviklingstyper samt landskabs- og naturelementer i de næste afsnit.

Hede er en central og arealmæssigt den vigtigste naturtype på Forsvarets arealer. Den dækker over en række undernaturtyper, og har ind til udpegning af de mere specialiserede habitatnaturtyper været betegnelsen for størsteparten af f.eks. Oksbøl skyde- og øvelsестerræn.

Figur 6-2: Landskabstyperne på øvelsespladsen fremgår af kortet, se i øvrigt afsnit 6.1.

Begrebet "hede" dækker imidlertid over to hovedtyper, der er væsentligt forskellige primært i oprindelse, men også i forhold til geografisk udbredelse. Den ene er hovedtypen "kysthede", der er en oprindelig naturskabt type med udbredelse langs den jyske vestkyst, og hvor naturtypen "klithede" er dominerende. Den anden er "indlandshede", der er et produkt af skovrydninger, der er gået over i agerbrugsformer, der med tiden har udpint jorden og skabt grobund for hedens særlige nøjsomme dværgbusksamfund. Indlandshederne kan opdeles i "tør hede" og "våd hede". Begge hovedtyper er centrale udviklingstyper og etableres her som selvstændige naturudviklingstyper, der samlet dækker alle heder og hedelignende naturtyper herunder også vådere kysthede typer, f.eks. meget våde klitlavninger, der har mere karakter af mose og kær.

Overdrev er tilsvarende en meget udbredt og central naturtype og ligeledes en relevant udviklingstype ikke mindst i forhold til dens biologiske værdi og de generelle målsætninger om udvidelse og sikring af sammenhæng imellem forekomster. Den etableres derfor som en selvstændig naturudviklingstype.

Eng og mose er i dag også arealmæssigt betydende naturtyper, og der ses et potentiale for udvidelse af arealet i forbindelse med sikring af mere naturlig hydrologi på en række tidligere omdriftsarealer. Økologisk betragtet er eng og mose nært beslægtede, dog sådan at eng er en meget lysåben type, der plejes igennem fx afgræsning, mens mose er en "tilgroet" eng. Pga. af de forskelligartede forvaltningsformer og ligeledes forskellige brugsmæssige målsætninger, er det relevant at etablere

to udviklingstyper: naturudviklingstype "eng" og naturudviklingstype "mose".

Strandeng har både som § 3-beskyttet areal og som habitatnatur en betydelig udbredelse. I tilknytning findes strandbred og strandsump, og det skønnes hensigtsmæssigt at etablere én naturudviklingstype, der dækker alle tre som det kystnære økosystem. Den navngives som et fællesbegreb: strand.

Slette har en i dag stor arealmæssig betydning og repræsenterer en stor brugsværdi i forhold til f.eks. anlæg og omfattende øvelsesaktiviteter, fordi typen ikke er pålagt de samme beskyttelseskrav som egentlige naturtyper. Det har stor betydning, at denne funktionalitet bevares, samtidig med at slettearealer kan bidrage væsentligt til sikring af natur og biodiversitet, f.eks. ved sikring af forbindelseslinjer mellem beskyttede naturtyper. Det skønnes derfor relevant at etablere slette som en selvstændig naturudviklingstype, der sikres som et aktiv i brugsmålsætningerne med så lempelig en forvaltning som muligt, men som samtidig anvendes bedst muligt til at støtte biodiversiteten på selve arealet og på tilstødende arealer. Slette er som udgangspunkt et lysåbent areal, men vil mere end de ovenstående naturudviklingstyper kunne pålægges en forvaltning, der med tiden sikrer et mere lukket landskab.

Sø er allerede i dag en vigtig naturtype med næsten 1.000 forekomster og med et samlet areal på over 600 ha. på Forsvarets arealer. Søer er også i fremtiden en vigtig naturtype, som skal udvikles igennem udvidelse af naturværende søareal eller etablering af nye søer ved vandstandshævning i lavbundsområder eller ved opgravning. Men det skønnes ikke, at søer kan udgøre en selvstændig udviklingstype. Søer er mere at opfatte som værdifulde elementer i de øvrige naturudviklingstyper.

Vandløb er tilsvarende en akvatisk naturtype med relativ stor betydning og et relevant udviklingsbehov. Vandløb er imidlertid fikserede i placering, og udviklingsbehovet skal fortrinsvis ses i forhold til restaurering og evt. genopretning af et naturligt forløb. Heller ikke vandløb vurderes

at kunne udgøre en selvstændig udviklingstype, men udgør elementer i naturudviklingstyperne.

Krat udgør i dag næsten 1.000 ha og er værdifuld i øvelsessammenhæng, men skal ses som et element i landskabet og de egentlige naturudviklingstyper.

Hegn er tilsvarende en vigtig struktur i forbindelse med militære øvelser og spiller en væsentlig rolle biologisk, bl.a. som ledelinjer. De anses ligeledes som vigtige landskabselementer.

Blandt øvrige biotoper i landskabet er brandbælter og vildtagre, der er åbne og ofte græs eller afgrødedækkede arealer, samt diger, fortidsminder m.v. Disse spiller alle både en landskabelig og biologisk rolle, og betragtes som de ovenstående som landskabselementer.

På baggrund af ovenstående defineres følgende 7 naturudviklingstyper:

"Kysthede", "Indlandshede", "Overdrev", "Eng", "Mose", "Strand" og "Slette".

De gennemgås mere detaljeret i det følgende afsnit, hvor der lægges vægt på hvilke naturtyper, udviklingstypen dækker, en kort, summarisk beskrivelse af den enkelte type, samt udviklingsmål, dvs. mål i forhold til militær anvendelse, naturbeskyttelse og rekreative interesser. Typerne er ikke altid skarpt adskilt og kan forveksles. De kendetegnes grundlæggende ved deres plantesamfund. Ligeledes fastlægges 5 landskabselementer: "Sø", "Vandløb", "Krat", "Brandbælter/vildtagre" og "Fortidsminder/stendiger".

6.2.1. Naturudviklingstype: Overdrev

Omfang og beskrivelse

- 6210 Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (kalkoverdrev).
- 6230* Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund (surt overdrev).
- samt arealer herudover, der er udpeget som overdrev efter § 3.

Overdrev er relativt tørre og næringsfattige områder og et resultat af mange års ekstensivt agerbrug og afgræsning. Typen ligger ofte i kuperet, stenet og/eller skrænt-

Bøgeskov på Næstved Øvelsesplads

tet terræn, der oprindeligt har været græsningsareal og uegnet til kultivering. Jordbunden kan være kalkrig eller sur. Bevoksningen består af bidrobuste buske og grupper af træer og kan være næsten åben til halvåben. Vegetationen er karakteriseret ved et helt særligt plantesamfund med indslag af sjældne arter, herunder især orkidearterne. Overdrevets insektfauna er også meget karakteristisk og udviklingstypen er afgørende for bevarelse af nogle af de mest betydningsfulde insektøkosystemer, vi kender i Danmark.

Forvaltningsmæssigt er det vigtigt at sikre det lysåbne præg igennem afgræsning, der er den driftsform, der igennem tiden har udviklet overdrevene. Desuden skal overdrevenes ofte meget høje biodiversitet sikres igennem stabilitet og især igennem modvirkning af næringsstofførførsel.

Militære udviklingsmål

De militære udviklingsmål for naturudviklingstype overdrev består primært i at udnytte overdrevenes ofte kupe-

rede landskab med spredt eller gruppevis dækning, der er velegnet til øvelsesformål.

Biologiske udviklingsmål

De biologiske udviklingsmål for naturudviklingstype overdrev er at sikre de karakteristiske arter, der er specialiserede på typen og dens undertyper. Det gælder i særdeleshed plante- og insektarter, hvoraf mange er truede og højt prioriterede. Krybdyrfaunaen, hvortil hører en del truede og prioriterede arter, er også et vigtigt mål for overdrevet. Udviklingsmålet gælder de fleste steder både konsolidering af eksisterende overdrev og sammenbinding og udvidelse af disse. Et væsentligt mål er at udvikle naturudviklingstype overdrev som en blandingbiotop med forveddet opvækst til skjul og f.eks. rededækning med kort vegetation ind imellem sikret f.eks. gennem afgræsning.

En overvågningsindsats på udviklingstypen kan i praksis indeholde måltal for struktur, herunder for tilgroning med træbevoksning og invasive arter, lysåbenhed og for dyna-

mik (forskellige successionsstadier). En indsats på arter skal orienteres mod undertypernes karakterarter.

Rekreative udviklingsmål

De rekreative udviklingsmål for naturudviklingstype overdrev er både det landskabelige, det kulturhistoriske og for den specialiserede naturbruger den høje diversitet af sjældne arter.

6.3. Skovudviklingstyper

Skovudviklingstyperne er et veletableret begreb, som ligger til grund for naturnær skovplanlægningen på alle Forsvarets arealer. De er et redskab til udvikling af stabile skovøkosystemer og beskriver på grundlag af kortlægning af dyrkningsvilkår på en given lokalitet den bevoksningstype, der ønskes på meget lang sigt (Larsen, 2005) og er således Forsvarets redskab til at gennemføre den skovpolitik, der er fastlagt. Dyrkningsvilkårene indbefatter jordbundens dyrkningsmæssige karakteristika, herunder vand- og næringsstofforsyning, samt forekomst af eventuelle særlige faktorer af betydning for træarterne så som eksempelvis rodhæmmende lag og vandstuv-

ning. Beskrivelsen af skovudviklingstypen sker i form af et forventet skovbillede, den tilstræbte træartssammensætning samt mulig udviklings- og foryngelsesdynamik. Skovudviklingstypen omfatter desuden en vurdering af muligheden for produktion samt en beskrivelse af de naturmæssige, kulturhistoriske og rekreative udviklingsmål knyttet til skovtypen. For Forsvaret skal "produktion" ikke anskues om vedproduktion, men som udvikling af skovene som velegnede områder, der lever op til hurtigt skiftende øvelses- og uddannelsesformål. Hertil kommer en meget høj prioritet på skovenes biodiversitet, hvor der er særlig fokus på at fremme den lysåbne skov og med en løbende konvertering til en fastlagt andel af løv.

Ideelt set vil valg af skovudviklingstype ikke afhænge af den nuværende bevoksning, men af en grundlæggende vurdering af de skovdyrkningsmæssige muligheder på den enkelte lokalitet. Opbygningen af varierede skovstrukturer tager lang tid. Derfor kan tidshorisonten for realiseringen af skovudviklingstypen på det enkelte areal også være meget langsigtet. Skovudviklingstypen skal derfor ikke opfattes som et fast defineret mål, men snarere som en sandsynlig og ønskelig udviklingsretning. Skovudviklingstyperne er således formuleret relativt bredt og skal fortolkes fleksibelt. Derfor er det valgt ikke at opstille mange skovudviklingstyper med præcise og detaljerede beskrivelser af fremtidige træartsfordelinger og strukturer. I stedet er der udarbejdet forholdsvis få skovudviklingstyper, og der er lagt vægt på, at de skal være dynamiske, og at de skal kunne videreudvikles.

Alle skovudviklingstyper opererer med træartsblandinger. De angives med et to-cifret nummer, hvor første ciffer angiver hovedtræarten, og et navn, der angiver de mest karakteristiske træarter i typen. Fordelingen er beskrevet nærmere i Larsen (2005). Sammensætningen og fordelingen er meget varierende.

De bedst egnede skovudviklingstyper udvælges fra Larsen (2005) med udgangspunkt i katalogets regionsvise opdelinger. Udvælgelsen sker på terrænniveau med udgangspunkt i lokale lokalitetskortlægninger. De følgende skovudviklingstyper er en bruttoliste opstillet efter kataloget. De er beskrevet summarisk med vægt på skovs-

Dødt ved findes allerede i dele af skovområderne.

struktur, udbredelse og jordbundsforhold, militære samt biologiske og rekreative udviklingsmål. Det er ikke givet, at alle vil blive anvendt i Forsvarets planlægning. Det forudses, at der grundet den overordnede skovpolitik vil lægges vægt på de lysåbne og løvdominerede typer, og at typer med dominans af ikke-hjemmehørende arter vil nedprioriteres.

I skoven kan mange af landskabselementerne som defineret i 6.4 genfindes. Grundet den meget ensartede alders- og artssammensætning som Forsvarets skove af kulturhistoriske årsager er karakteriseret ved, så har Forsvaret valgt at fokusere og aktivt forvalte for, endnu et væsentligt landskabselement. Det drejer sig om "habitatrægrupper". Habitatrægruppen er en skovplet på mellem 0,2-0,4 ha. størrelse, hvor træer liggende eller stående efterlades til naturlig henfald. På sigt vil det give en mere varieret skovstruktur i Forsvarets skove til gavn for både Forsvarsministeriets brugere og for naturen.

6.3.1. Skovudviklingstype 12: Bøg med ask og ær

Beskrivelse

Artsrig, strukturvarieret blandet skov med bøg som fremherskende element og med betydelige andele af ask og ær. Desuden forekommer fuglekirsebær, og især i den sydøstlige del af landet indgår desuden avnbøg og lind. Indblandingsarterne findes hovedsageligt i grupper, men også enkeltvist.

Skovudviklingstypen hører typisk til på de lerede dele

af morænejordene i Nord-, Midt- og Østjylland samt på Øerne. Skovudviklingstypen udvikler sig bedst på veldrænede jorde, og vil især forekomme på lokaliteter med muldbund med høj næringsstofforsyning og middel til høj vandholdende evne.

Militære udviklingsmål

Typen rummer bedre muligheder for dækning end den rene bøgeskov, men vil særligt i vinterhalvåret være en relativ åben skovudviklingstype, der dog vil give rimelige muligheder for dækning og sløring.

Biologiske udviklingsmål

Den bøgedominerede løvskov udgør den naturlige vegetation i store dele af landet, og mange plante- og dyrearter er derfor tilknyttet denne skovtype. Der vil typisk udvikles en muldbundsflora med f.eks. lærkespore, bingelurt og anemone. Mosser, laver og insekter knyttet til bøg vil findes her. Bøgen er et godt redetræ f.eks. for rovfugle, spætter og hulrugende småfugle. Bøgens olden er fødegrundlag for mange arter. Askens knopper ædes af hjortevildt. Frugterne fra avnbøg og fuglekirsebær værdsættes af fugle som f.eks. stær og kernebider.

Rekreative udviklingsmål

Skovudviklingstypen er speciel med sin store strukturvariation og mange arter. Den giver mange forskellige rumoplevelser og intimitet med store træer og grupper af forskellig størrelse og med forskellige arter.

Fremtidig skovstruktur for skovudviklingstype 12: Bøg med ask og ær (Larsen og Skov- og Naturstyrelsen, 2005)

Fremtidig skovstruktur for skovudviklingstype 94: Urørt skov (Larsen og Skov- og Naturstyrelsen, 2005)

6.3.2. Skovudviklingstype 94: Urørt skov

Beskrivelse

Urørt skov er kendetegnet ved at være friholdt fra menneskelige indgreb fra et nærmere angivet tidspunkt. Dette omfatter ikke anvendelse til militære uddannelsesformål. Med tiden vil et urørt skovareal udvikle et urskovslignende præg med en strukturmæssig mangfoldighed, herunder væltede og døde træer samt træer af forskellig art og aldre i varierende grupperinger. I den urørte skov vil den naturlige vandbalance desuden blive genskabt, i den udstrækning, den har været påvirket gennem dræning mv. Dette vil yderligere bidrage til mangfoldigheden af strukturer.

Der findes ingen urskove i Danmark – forstået som skove, der aldrig har været underlagt menneskets indgreb. Der er dog nogle få eksempler på skove, der har været urørte i en længere periode. I princippet kan enhver skov – kulturskov eller naturskov – lægges ud som urørt. Derfor findes der også en lang række tidligere drevne skove, som har været udlagt til urørt skov i en kortere årrække. Ved udlægning af arealer til urørt skov foretrækkes arealer med i forvejen store naturudviklingsmål fortrinsvis løvskovsarealer med lang kontinuitet, gamle bevoksninger af hjemmehørende træarter og arealer med naturlig hydrologi i en større sammenhængende arealstruktur, der gerne har fysisk sammenhæng med eksisterende naturområder. Bræmmer langs vådområder (søer og vandløb) udlægges generelt til urørt skov. I tilfælde af at der kun

findes begrænsede arealer af den pågældende bevoksningstype kan anvendes andre udlægningsskriterier, hvilket i særdeleshed gør sig gældende på flere jyske terræner med betydelig nåletræsdominans.

Militære udviklingsmål

Den urørte skov giver et kaotisk og til tider jungleagtigt skovbillede, der vil give naturlige dæknings- og sløringsmuligheder kombineret med udfordringer ved bevægelse og fremrykning.

Biologiske udviklingsmål

Skovudviklingstypen giver de økologiske processer i skovøkosystemet fri. Således skabes der med tiden en række af de habitater, der er under pres i de dyrkede skove. Herved får de urørte skove en stor betydning for sikring af biodiversitet. Med tiden vil der opbygges et højt niveau af dødt ved (stående og liggende) med potentiale for såvel hulrugende dyr som for insekter og svampe. Udvikling af urørt skov på lysåbne skovtyper kan medføre dårligere vilkår for bundvegetationen, hvilket må afvejes i forbindelse med planlægningen.

Rekreative udviklingsmål

Skovudviklingstypen får med tiden et "rodet", urskovslignende præg og bidrager således afgørende til naturformidling i et ellers velordnet og styret kulturlandskab. Den giver mulighed for at opleve en række sjældne dyr og planter.

6.4. Landskabs- og naturelementer

I det ovenstående er defineret 3 landskabstyper og 7 naturudviklingstyper. Med den valgte prioritering og udvælgelse er tilsvarende fravalgt en række vigtige arealtyper, som kunne defineres som naturudviklingstyper, men som primært fordi de arealmæssigt spiller en mindre rolle i stedet defineres som "landskabs- og naturelementer". De udgør typisk mindre arealer, men spiller en væsentlig rolle såvel militært, biologisk – f.eks. som bindeled og trædesten mellem egentlige naturudviklingstyper – og rekreativt. Til landskabs- og naturelementerne hører en række høre prioriterede naturtyper, såvel habitatnaturtyper som dansk beskyttede områder, og baggrunden for, at de ikke defineres som naturudviklingstyper skal ses i forhold til det praktisk planlægningsmæssige og ikke i forhold til beskyttelseskravene.

Landskabs- og naturelementerne gennemgås de i det følgende på samme måde som naturudviklingstyperne, dvs. med en kort beskrivelse og opstilling af udviklingsmål.

6.4.1. Søer

Omfang og beskrivelse

Søer dækker følgende nuværende typer (på Forsvarets arealer), hvor kortlægningen dog ind til videre er meget mangelfuld:

- 3110 Kalk- og næringsfattige søer og vandhuller (lobeliesøer)
- 3130 Ret næringsfattige søer og vandhuller med små amfibiske planter ved bredden
- 3140 Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger
- 3150 Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks
- 3160 Brunvandede søer og vandhuller
- 3260
- samt arealer herudover, der er udpeget som sø efter § 3.

Søer er åbne permanente areelle vandområder med større eller mindre dybde. Søer udgør enten større mere selvstændige økosystemer eller er mindre islæt i andre økosystemer og naturtyper f.eks. hede og eng. De er for det meste næringsrige, men der er også på Forsvarets arealer mange næringsfattige eller oprindeligt nærings-

fattige søer, f.eks. lobeliesøer. Søerne spiller en yderst central rolle som levested for mange plante- og dyrearter på alle taxonomiske niveauer.

Militære udviklingsmål

De militære udviklingsmål for søer er særligt orienteret mod vandfladebaserede øvelsesaktiviteter, sejlad, dykning m.v. samt ingeniøropgaver. En del søer er indrettet som branddamme til sikring af brandbekæmpelse ved skydninger.

Biologiske udviklingsmål

De biologiske udviklingsmål for søer er primært at styrke netværket og sammenhængen mellem landskabets akvatiske natur, der igennem årtier er gået slemt tilbage. Et særligt udviklingsmål for søer er at tilstræbe en oprindelig næringstilstand og vandkvalitet og den dertil hørende flora og fauna.

Rekreative udviklingsmål

Rekreativt rummer søer store muligheder både rent landskabeligt og naturiagttagelsesmæssigt som i forhold til mere aktiv brug, f.eks. i form af lystfiskeri.

6.4.2. Vandløb

Omfang og beskrivelse

Vandløb dækker følgende nuværende typer (på Forsvarets arealer), hvor kortlægningen dog ind til videre er meget mangelfuld:

- 3260 Vandløb med vandplanter
- 3270 Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter
- samt arealer herudover, der er udpeget som vandløb efter § 3.

Vandløb er åbne permanente linjeformede vandområder med større eller mindre dybde. De spiller en central rolle som levested for mange plante- og dyrearter på alle taxonomiske niveauer. Vandløb har en særlig rolle som økologiske forbindelseslinjer og vandreveje. De har for det meste en funktion som vandafledere og er mange steder reguleret m.h.p. afvanding.

Militære udviklingsmål

De militære udviklingsmål for vandløb er særligt orienteret mod ingeniøropgaver.

Biologiske udviklingsmål

De biologiske udviklingsmål for vandløb er primært at styrke netværket og sammenhængen mellem landskabets akvatiske natur, der igennem årtier er gået slemt tilbage. Målet er at sikre god tilstand og så vidt muligt genskabe oprindelige forløb.

Rekreative udviklingsmål

Rekreativt rummer vandløb gode muligheder både rent landskabeligt og naturiagttagelsesmæssigt som i forhold til mere aktiv brug, f.eks. i form af lystfiskeri.

6.4.3. Krat og hegn

Omfang og beskrivelse

Krat dækker følgende nuværende typer (på Forsvarets arealer):

- krat
- hegn

Krat er ikke-naturbeskyttede småarealer med tæt eller halvåben og lav opvækst af buske og træer, f.eks. tjørn, asp, ene og slåen. Typen er stabil eller i et successionstrin i retning af skov. De nuværende arealer med krat findes fortrinsvis på vindslidte områder f.eks. langs kyster eller på tidligere landbrugsjord, hede eller andre naturtyper, der er uglejet og på vej til at springe i skov. Krat er ikke nødvendigvis karakteriseret ved meget høj biodiversitet, men den struktur, som krat danner typisk som overgang fra skov til det mere åbne landskab, har væsentlig betydning for en række arter, for listede kratfuglearter som tornskadearter og nat-ravn. Hegn findes spredt ofte som følge af tidligere læ- eller vildtplantninger.

Militære udviklingsmål

De militære udviklingsmål består primært af de muligheder som krattypen – i lighed med den halvåbne hede, overdrev m.v. – giver for varieret spredt eller gruppevis dækning. Samtidig er et vigtigt udviklingsmål muligheden for at etablere nogle af de mere permanente anlæg, som de militære uddannelsesaktiviteter påkræver, men som administrativt kan være svære at gennemføre på de beskyttede naturtyper. Hegn er vigtige som ledelinjer i en række specifikke øvelsessammenhænge.

Biologiske udviklingsmål

Biologisk er målsætningen med krat ikke mindst at skabe yngleområder for kratfuglearter, herunder også en lang række af helt almindelige arter af f.eks. spurvefugle – tilsvarende de halvåbne landskabstyper. Et væsentligt mål med hegn er at sikre ledelinje i landskabet.

Rekreative udviklingsmål

Rekreativt spiller disse elementer en vigtig rolle, hvor publikum kan sikres relativt frie rammer uden restriktioner i forhold til beskyttelse af de sjældnere arter.

6.4.4. Brandbælter og vildtagre

Omfang og beskrivelse

Brandbælter og vildtagre findes på de fleste militære arealer med et samlet areal på lidt under 300 ha. Det er åbne, kultiverede arealer, der for brandbælternes vedkommende skal sikre åbne områder med brandfri bevoksning, f.eks. tætslået græs, og hvor vildtagrene skal sikre suppleringsfoder til navnlig hjortevildt.

Militære udviklingsmål

Brandlinjerne tjener frem for alt det mål at begrænse brandudvikling, hvor denne opstår f.eks. som følge af skydning og nedslag af granater eller anden ild. Brandlinjerne tjener ligeledes til systematisering af afbrænding som naturpleje.

Biologiske udviklingsmål

Brandbælter skaber lysåbne områder og indre skovbryn. Dermed støtter de de arter, der er tilknyttet overgangen fra skov til det åbne areal. Vildtagrene har som primært formål supplere det naturlige fødeudbud for både hjortevildt og hønsefugle.

Rekreative udviklingsmål

I kraft af, at hjortevildt ofte koncentrerer sig i vildtagrene, kan disse tjene som gode steder for observation af vildt, hvor kanaliseret adgang kan sikre en høj frekvens af oplevelser i forhold til forstyrrelsesintensiteten.

6.4.5. Fortidsminder, stendiger m.v.

Omfang og beskrivelse

Fortidsminder, stendiger m.v. er udbredte på Forsvarets

arealer og de følgende er af væsentligst betydning:

Sten- og jorddiger, gravhøje, forsvarsanlæg, milesten og –pæle, mindsten og mindesmærker, agerspor, kanaler, bro- og vejanlæg, stenvolde, bopladser m.v. Der er godt 1.100 registrerede fortidsminder på Forsvarets arealer. Heraf er de ca. 250 fortidsminder fredede. Kulturminderne er kortlagt og registeret, og alle arkæologiske fund er registreret i Kulturarvsstyrelsens centrale database: www.kulturarv.dk. Mange af de militære områder har været friholdt for landbrugsdrift mv. i en lang årrække og indeholder derfor kulturspor, som er forsvundet andre steder i landskabet. Der kan på arealerne også være yngre anlæg af historisk bevaringsmæssig interesse, f.eks. skyttegrave, bunkers og depoter, historiske bygninger, skydebaner og tomter, krigs- og militærhistoriske anlæg.

Militære udviklingsmål

Fortidsminder tjener primært et historisk sigte og rummer således ikke afgørende militære brugsformål. De er som udgangspunkt afspærret for kørsel, men kan tjene observations- og orienteringsformål.

Biologiske udviklingsmål

Fortidsminder repræsenterer ofte gamle økosystemer, der kan indeholde biodiversitet af stor værdi som pulje til spredning i den omkringliggende natur. De udgør desuden vigtige trædested og for de linjeformede også ledelinjer og spredningsveje for flora og fauna.

Rekreative udviklingsmål

Fortidsminder og andre kulturspor har som rekreative udviklingsmål frem for alt det kulturhistoriske aspekt, ligesom særlig gravhøje tjener som udsigtspunkter.

6.4.6. Habitattrægrupper

Omfang og beskrivelse

Omtrent 1/3-del af skovens flercelledede organismer er tilknyttet veterantræer (store gamle træer) og dødt ved, der huser helt særlige samfund af svampe, insekter, fugle, flagermus, laver og mosser. Urørte løvskove rummer 75 – 150 m³ dødt ved/ha, mens gennemsnittet i de danske skove er mindre end 5 m³/ha (Friis Møller og Sand-Jensen, 2010). Dertil kommer at over 50 % af de sjældne og

truede arter i Danmark i mere eller mindre grad er tilknyttet skov. En af de væsentligste årsager hertil er netop manglen på døde og døende træer i skovene.

Habitattrægrupperne er en måde at sikre mere dødt ved i Forsvarets skove, samtidig med at habitattrægrupperne vil gøre skovene varieret med lysninger hvor træer i grupper er døde eller døende. Samlet set vil habitattrægrupper dominere 7-8 % af det samlede skovareal på Forsvarets 4500 ha. skov. Hertil skal lægges minimum 10 % urørt skov (der udlægges som hovedregel ikke habitattrægrupper ud i den urørte skov) hvor døde og døende træer på sigt også vil dominere skovene. Mængden af vedmasse i nedbrydning vil således blive væsentligt forøget over de næste mange årtier.

Militære udviklingsmål

De militære udviklingsmål for habitattrægrupper er skabelsen af et mere varieret skovbillede med dertilhørende

udfordringer i form af væltede og døende stammer med muligheder for sløring og skjul. Herudover ligger der et øvelsesmæssigt potentiale ved aktiv skabelse habitattrægrupper med døde og døende træer for ingeniør tropper og andre med behov for at træne forskellige sprængningsmetoder.

Biologiske udviklingsmål

Habitattrægrupperne vil blive et væsentligt bidrag til sikringen af den biologiske mangfoldighed i Forsvarets skove. Målbare udviklingsmål kan være mængden og variationen af hulrugende fugle i skovene samt mængden og variationen i vednedbrydende insekter og svampe.

Rekreative udviklingsmål

Rekreativt giver habitattrægrupperne et varieret skovbillede til gavn og interesse for skovgæsterne. Ligeledes giver habitattrægrupperne nye udfordringer og muligheder for krævende ruter for eksempelvis orienteringsløbere m.fl.

7. MODELLER

Afsnittet giver en konkret beskrivelse af de typiske behandlingsmodeller, der planlægges for Næstved Øvelsesplads med henblik på at tilgodese den konkrete målsætning, der er opstillet i planen. Modellerne giver baggrunden for de aktiviteter, der opstilles i næste afsnit og kan ansues som en værktøjskasse. Modellerne kan sikre opfyldelse af målsætningerne på sigt og bygger i vid udstrækning på rammer og vilkår fra Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjenestes generelle retningslinjer for arealdrift og -pleje.

Mange aktiviteter går igen fra areal til areal og i øvrigt fra terræn til terræn. Derfor er det hensigtsmæssigt at samle de overordnede beskrivelser af identiske typer af aktiviteter også kaldet "modeller". Samlet fungerer modellerne således som en værktøjskasse for beskrivelsen af de konkrete aktiviteter, der fremgår af det følgende afsnit og som henfører aktivitetstyperne til de enkelte delarealer. Her er det i nogle tilfælde tilstrækkeligt alene

at henvise til en model, men i de fleste tilfælde suppleres med en yderligere beskrivelse af aktiviteten på den konkrete lokalitet. I en række tilfælde er tiltagene på det enkelte areal dog så individuelle, at det ikke er fundet hensigtsmæssigt at udarbejde en egentlig model. Her vil aktiviteten beskrives specifikt i visse tilfælde med reference til en separat projektbeskrivelse.

Forsvaret har vedtaget en række generelle retningslinjer for arealdrift og –pleje formuleret som bestemmelser. Materialet er retningsgivende for de opstillede aktivitetsmodeller og en række af bestemmelseernes forskrifter er overført til modellerne og ligeledes til de generelle regelsæt, der er opstillet for Næstved Øvelsesplads. For yderligere oplysninger henvises til de enkelte bestemmelser:

- FBE bestemmelse for drifts- og plejeplaner (FBE, 2011a)
- FBE bestemmelse for drift og pleje af skovbevoksede, fredskovspligtige arealer (FBE, 2011b)
- FBE bestemmelse for drift og pleje af lysåbne natur- og landbrugsarealer samt bevoksede (FBE, 2011c)
- FBE bestemmelse for bevarelse og pleje af fortidsminder og andre kulturspor (FBE, 2011d)
- FBE bestemmelse for forebyggelse og bekæmpelse af invasive plante- og dyrearter (FBE, 2011e)
- FBE bestemmelse for vildtpleje, jagt, regulering og fiskeri (FBE, 2011f)
- FBE bestemmelse for offentlighedens rekreative anvendelse af Forsvarsministeriets arealer (FBE, 2011g)

7.1. Lysåben natur

På tværs af de enkelte bestemmelser gælder grundregler for anvendelse af kemiske bekæmpelsesmidler samt gødning. Generelt må ikke anvendes kemiske bekæmpelsesmidler til bekæmpelse af eksempelvis insekter og gnavere samt ukrudtsmidler. Dog undtages målrettet og planlagt bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo. Brug af gødning holdes på et absolut minimum.

En række aktiviteter kan kræve myndighedstilladelse forud for gennemførelse. Hovedreglen er, at ethvert tiltag, der ikke regelmæssigt og igennem en årrække lovligt har været gennemført på et areal, kræver enten anmeldelse til eller tilladelse hos myndighederne. Emnet er uddybet under beskrivelsen af de enkelte aktivitetsmodeller.

7.1.1. Rydning

Rydning kan iværksættes på alle lysåbne naturtyper, der er tilgroet eller er under tilgroning med træagtig opvækst cirka > 10 cm (diameter). Særligt heder, græsland og moser og mange landskabselementer fx fortidsminder plejes ved rydning. Fældning af plantede skovbevoksnin-

ger med efterfølgende konvertering til lysåbne naturtyper betragtes i denne forbindelse også som rydning. For alle rydningsaktiviteter gælder en række regler, der blandt andet skal imødegå beskadigelser af dyrenes yngle- og rasteområder:

- Rydning, flishugning og grenknusning må ikke finde sted i perioden 15/4 - 15/7. Kun i tilfælde, hvor aktiviteterne er nødvendige af hensyn til militære behov, kan dette fraviges.
- Træer med reder bør ikke fældes, og reder bør ikke ødelægges uden for de ovennævnte tidspunkter. Sammen med redetræet beskyttes i så fald et nødvendigt antal nabotræer.

For en række fuglearter gælder der specifikt:

- Kolonirugende fugles redetræer må ikke fældes i perioden 1/2 – 31/7.
- Rovfugle og uglers redetræer må ikke fældes i perioden 1/2 – 31/8.
- Redetræer for ørne, sort stork og rød glente må ikke fældes.
- Hule træer, træer med revner og sprækker og træer med spættehuller bør ikke fældes. Fældning af hule træer og træer med spættehuller må ikke gennemføres i perioden 1/11 – 31/8.

En samlet oversigt der viser begrænsninger for gennemførelse af skovaktiviteter fremgår af figur 7.1 i afsnit 7.5 om artsbeskyttelse.

Derudover gælder, at der ikke må anvendes kemiske bekæmpelsesmidler i skovdriften med undtagelse af målrettet og planlagt indsats mod kæmpe-bjørneklo. Brug af gødning holdes på et absolut minimum og der må alene anvendes organiske gødningstyper.

Rydningens gennemførelse afhænger af tilgroningens karakter. Hvor tilgroningen er massiv vil der være behov for en relativt omfattende førstegangspleje, der kan muliggøre efterfølgende løbende vedligeholdelse ved eksempelvis slåning, afgræsning og –brænding. Tiltagene kan udføres såvel motormanuelt som maskinelt afhængig af situationen. Rydningen kan gennemføres som en total rydning, hvor i princippet al opvækst nedskæres og

fjernes. Af hensyn til blandt andet militæranvendelse, landskabsæstetik samt større dyr og fugle kan rydningen undertiden gennemføres som en delvis rydning, hvor der efterlades enkelte eller grupper af træer og buske. Rydningens ønskede karakter indgår for de enkelte rydningsprojekter i aktivitetsbeskrivelserne. På beskyttede naturarealer skal det nedskårne materiale fjernes fra arealerne, hvis dette er muligt. Rydning af hedearealer skal betragtes i sammenhæng med afskrælning af lyngtørven (morlaget), der fjerner mange næringsstoffer og plejer hedernes næringsfattighed.

Som hovedregel gælder for alle ubefæstede arealer i landzone en rydningspligt (undtaget blandt andet fredskovspligtige arealer), der omfatter både traditionelle landbrugsarealer samt halvkulturarealer som fx eng og hede, Fødevareministeriet (2010). På disse arealer må der ikke forekomme opvækst af træer og buske ældre end 5 år regnet fra 2004. Lavtvoksende dværgbuske på hedearealer (fx hedelyng og revling) betragtes ikke som opvækst.

Rydning medfører oftest en ændring af naturtilstanden og må på beskyttede naturarealer som udgangspunkt ikke udføres uden dispensation fra den relevante myndighed (typisk kommuner). For fredskovspligtige arealer kan der også kræves dispensation, hvis ikke skovlovens generelle muligheder for etablering af nye åbne naturarealer kan finde anvendelse.

7.1.2. Afgræsning

Ved et passende græsningstryk kan afgræsning modvirke tilgroning med høj urte- og græsvegetation samt træer og buske. I modsætning til rydning kan afgræsning dårligt genskabe tilgroede lysåbne naturtyper, men først og fremmest bidrage til at vedligeholde eksisterende lysåbne arealer.

I forhold til den militære arealudnyttelse er afgræsning ofte problematisk, særligt i skydeområder, hvor græsningsdyr kan blive ramt og hvor tilsyn ikke er muligt i perioder med vedvarende skydeaktiviteter. I skydeområder kan afgræsning derfor som udgangspunkt kun lade sig gøre i skydefri perioder af en vis varighed, f.eks. i sommerferien.

Tidligt på foråret sættes fårene med lam på græs.

Græsning foretages i så store områder, at indhegning, udsætning og pasning af dyr er lønsom. Inden for større hegnede arealer foretages den om muligt i rotation i delhegn, så der opstår flere græsningsstadier. Intensiv afgræsning i en kort periode har stor værdi og er en god plejemetode selv, hvor den af hensyn til skydeaktiviteter kun kan finde sted i en kortere periode f.eks. juli. Art og race udvælges efter lokale muligheder, egnethed m.v. i forhold til vegetationstype, jordbund, hydrologiske forhold m.v. Ekstensivering af forstyrrelses- og jagttryk på hjortevildt kan stedvis medføre øget græsningstryk.

Græsning kan gennemføres på alle tørre og på de fleste fugtige/våde naturtyper, typisk hede, græsland, strandenge, moser og søer (bredarealet). Græsning af skov har også store naturmæssige fordele. Hegning, normering af belægning, vanding, læ og andre dyreværnsmæssige forholdsregler skal tilgodeses igennem forpagtningsaftale.

Afhængig af græsningstrykket kan afgræsning opfattes som enten vedligeholdende pleje af hidtidig tilstand eller en reel ændring af naturtilstanden. Påbegyndelse af afgræsning kan på den baggrund være dispensationskrævende i forhold til naturbeskyttelsesloven. Skovloven muliggør under visse forhold afgræsning på skovbevoksede og ubevoksede fredskovspligtige arealer.

7.1.3. Kultivering

Kultivering kan iværksættes som indsats på de fleste arealer, hvor man ønsker en startsuccession, f.eks. hvor biodiversiteten i forvejen er meget ringe. Det gælder græsland (bl.a. mark/ager), heder, der tidligere har været pløjet, brandbælter, vildtagre og gammel nåleskov. Den kan anvendes i mosaik og i sammenhæng med andre modeller, herunder f.eks. ved afgræsning ved afbrænding. Kultivering foretages ved fræsning, stubharvning eller pløjning (f.eks. reolpløjning). Der må højst pløjes til tidligere pløjedybde. På arealer med høj vegetation afslås og fjernes denne i slutningen af vækstsæsonen. Kultivering gennemføres efterfølgende dog mest optimalt det efterfølgende forår, så der er grønsvær vinteren over. Kultivering af naturprægede arealer bør ikke foregå fra 15. april til 15. august.

7.1.4. Vildtagre

Vildtagre kan etableres til at understøtte dyrelivets behov for føde, dækning, reguleres hjortevildtets opholdssteder mv. Der må ikke opdyrkes nye arealer til vildtagre uden tilladelse fra Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste. Vildtagre må så vidt muligt ikke placeres nærmere end 10 meter fra områder med hede, overdrev og eng ligesom vildtagre skal placeres mindst 10 meter fra vandløb, vandhuller moser og søer.

Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste fastsætter i samarbejde med jagtofficererne hvilke afgrøder, der sås i vildtagrene. Der tages heri hensyn til de vildtarter, som vildtagrene skal understøtte, de stedlige vækstforhold m.v.

Der må ikke dyrkes majs på vildtagre. Der må ikke dyrkes afgrøder, der kan sprede sig til tilgrænsende naturområder.

Gødskning begrænses til maksimalt 80 % af normal kvælstofnorm for landbrugsarealer fastsat af Direktoratet for FødevareErhverv for de pågældende afgrøder og pesticider må ikke anvendes. Der må alene anvendes organisk gødning.

7.1.5. Beplantningspleje

Levende hegn og beplantninger skal løbende plejes, så de bevares lysåbne med mulighed for udvikling af dækningsgivende buske og en rig bundflora. I levende hegn, krat og beplantninger skal gamle og døende træer bevares. Fremtidens gamle træer skal skabes gennem en målrettet hugst, der skaber plads til udvikling af kroner og rodnet på udvalgte træer/grupper af træer.

Eksisterende dødt ved i form af stående og væltede døde træer efterlades. Hule træer, nedfaldne grene og kvasbunker spares og i områder uden tilstrækkelig forekomst af dødt ved gennemføres en aktiv indsats for at skabe såvel stående som liggende dødt ved. Mangel på rede-, raste- og opholdssteder bør på kort sigt aktiv afhjælpes gennemopsætning af redekasser e.l. til eksempelvis småfugle, ugler, tårnfalk og flagermus.

Nyetablering af beplantninger må som udgangspunkt alene ske på arealer, der ikke er beskyttet efter naturbeskyttelsesloven. Ved etablering må alene anvendes hjemmehørende, lokalitetstilpassede danske træer og buske.

Langs levende hegn og beplantninger skal der findes en udyrket fodpose af græs og urter.

7.2. Skov

For alle skovaktiviteter gælder en række regler, der blandt andet skal imødegå beskadigelser af dyrenes yngle- og rasteområder:

- Skovning, udkørsel, fældebunkelægning, flishugning og grenknusning må ikke finde sted i perioden 15/4 - 15/7. Kun i tilfælde, hvor aktiviteterne er nødvendige af hensyn til militære behov, kan dette fraviges.
- Træer med reder bør ikke fældes, og reder bør ikke ødelægges uden for de ovennævnte tidspunkter. Sammen med redetræet beskyttes i så fald et nødvendigt antal nabotræer.

For en række fuglearter gælder der specifikt:

- Kolonirugende fugles redetræer må ikke fældes i perioden 1/2 – 31/7.
- Rovfugle og ugleres redetræer må ikke fældes i perioden 1/2 – 31/8.
- Redetræer for ørne, sort stork og rød glente må ikke fældes.
- Hule træer, træer med revner og sprækker og træer med spættehuller bør ikke fældes. Fældning af hule træer og træer med spættehuller må ikke gennemføres i perioden 1/11 – 31/8.

En samlet oversigt der viser begrænsninger for gennemførelse af skovaktiviteter fremgår af figur 7-1 i afsnit 7.5 om artsbeskyttelse.

Derudover gælder, at der ikke må anvendes kemiske bekæmpelsesmidler i skovdriften med undtagelse af målrettet og planlagt indsats mod kæmpe-bjørneklo. Brug af gødning holdes på et absolut minimum og der må alene anvendes organiske gødningstyper.

For yderlige info om Forsvarets skovforvaltning henvises til www.forsvaret.dk/fbe

7.3. Hydrologi

De foranstående modeller er primært målrettet mod tørre eller halvtørre naturtyper og landskabselementer. En vigtig type af modeller er imidlertid metoderne til at sikre, genskabe og etablere akvatisk natur, særligt søer, hvad enten der er tale om egentlige søer eller vandhuller. Bevarelse og evt. genskabelse af naturlige hydrologiske forhold, hvor disse gennem dræning er blevet forandret, er væsentlige elementer i Forsvarets naturforvaltning. Eksisterende grøfter opretholdes, hvor den militære anvendelse, lovgivningsmæssige forpligtelser i forhold til eksempelvis naboer, hensyn til veje/transportlinjer eller landskabelige, friluftsmæssige, kulturhistoriske eller biodiversitetsmæssige grunde taler herfor. Hvor grøftning opretholdes, sikres minimal påvirkning af det omkringliggende areal.

Gennem aktiv lukning af grøfter eller dræn reetableres våde områder, hvor det vil understøtte væsentlige naturbeskyttelsesmæssige formål, eksempelvis ved genskabelse af mose- og sumpområder, søer mv. samt for at forhindre nedbrydning af tørvelag (mindskning af CO₂-frigivelse og okkerforurening).

Alle indgreb, der ændrer hydrologiske forhold, vil som udgangspunkt kræve tilladelse efter naturbeskyttelsesloven og/eller planloven og/eller skovloven. I forbindelse hermed vil der opstilles særlige betingelser for fremgangsmåde.

7.3.1. Vandstandshævning

Vandstandshævning har det primære formål at genskabe tidligere hydrologiske forhold eller at etablere nye fugtigbundsarealer. Behovet for dette indgreb er et produkt af mange års intensiv grøftning, dræning og afvanding af våde naturtyper. Mange af disse naturtyper og de tilhørende arter er trængte og forekommer i spredte isolerede småsamfund, og genskabelse af mere naturlig hydrologi er en generel fordring i forhold til at sikre gunstig bevarelsesstatus. Vandstandshævning er relevant for stort set alle naturtyper fx moser, græsland (primært eng) og heder. Sikring af naturlig hydrologi i skove er også af stor biologisk betydning.

Hydrologien kan forbedres til fordel for øvelsespladsens mange vandhuller

Vandstandshævning foregår primært ved lukning af dræn og grøfter enten punktvis eller på hele stræk. Lukningen kan foregå ved hjælp af spunse, stryg eller opfyldning med egnet materiale. Udgravning og oprensning
Egentlig udgravning og oprensning af vandområder har til formål at skabe eller genskabe mindre søer og vandhuller a.h.t. især vandlevende dyrearter, f.eks. padder. En væsentlig funktion er at skabe sammenhæng i landskabet samt trædesten og forbindelseslinjer for arter med begrænset spredningsmobilitet.

Pleje af vandhuller må alene gennemføres i perioden 1. august - 31. marts. Her skal man dog være opmærksom på regionale forskelle i paddefaunaen og dennes yngleperiode.

7.4. Invasive arter

Invasive arter udgør en væsentlig trussel for en række af de naturtyper og arter, der findes på Forsvarets terræner. Invasive arter er plante- eller dyrearter, der ved menneskets direkte eller indirekte hjælp er flyttet fra en del af verden til en anden og her påvirker biodiversiteten negativt.

De følgende modeller opstilles som redskaber til forebyggelse og bekæmpelse af invasive arter for at værne hjemmehørende og beskyttelseskrævende arter og naturtyper samt øvrige driftsmålsætninger på Forsvarets terræner mod negative effekter af invasive arter og for at modvirke, at Forsvarets terræner udgør udviklings- og spredningssteder for invasive arter.

7.4.1. Bekæmpelse af invasive plantearter

Der er 20 terrestriske og 4 akvatiske plantearter, der er registreret som invasive arter i Danmark. Hertil kommer et mindre antal arter, som enten er kendte som invasive i vor region, eller som forekommer i Danmark i forholdsvis begrænset antal, men som vurderes at kunne optræde invasivt på sigt. Der er store regionale forskelle på de invasive arters udbredelse, hyppighed, spredningspotentiale og skadevirkning. På Forsvarets arealer er der særlig fokus på følgende arter: rynket rose, bjergfyr, kæmpe-bjørneklo, japansk pileurt og glansbladet hæg.

Alle invasive plantearter bekæmpes igennem en række af de ovenstående modeller, såsom rydning, slåning,

afgræsning og afbrænding. I visse tilfælde er opgravning/- rykning praktisk overkommeligt. Kæmpe-bjørneklo kan bekæmpes kemisk under særlige forudsætninger, men ellers ved rodstikning, skærnkapping, slåning og afbrænding. Bekæmpelsesmetoden afhænger af antallet af individer i bestanden, hvilket stadie bestanden befinder sig i, samt dens voksested. Kollmann et al. (2010) giver gode anvisninger.

7.4.2. Regulering af dyr

Der er 9 dyrearter, der er registreret som invasive arter i Danmark. Hertil kommer et mindre antal arter, som enten er kendt som invasive i vor region, eller som forekommer i Danmark i forholdsvis begrænset antal, men som vurderes at kunne optræde invasivt på sigt. Der er store regionale forskelle på de invasive arters udbredelse, hyppighed, spredningspotentiale og skadevirkning. På Forsvarets arealer er der særlig fokus på mink og mårhund, hvortil kommer, at ræv, som ikke er invasiv,

mange steder udgør et væsentligt problem i forhold til jordrugende fugle, herunder udpegede og truede arter.

Bekæmpelse af invasive dyrearter sker ved fældefangst og regulering og jagt med skydevåben. Reglerne herfor er ganske liberale, idet arterne under de fleste omstændigheder kan reguleres hele året, dog under særlige vilkår, herunder krav om tilsyn med fælder.

Mink må reguleres hele året ved brug af skydevåben og fælder. Der må kun benyttes fælder, der fanger dyret levende. Fældefangst må også foretages af personer uden jagttegn. Fangne dyr skal aflives dyreværns-mæssigt forsvarligt. Dette kan for eksempel gøres med en luftbøsse, direkte i fælden, og kræver ikke jagttegn. Mårhund kan reguleres med skydevåben og fælder året rundt. Ved beskydning må der anvendes kunstigt skjul, herunder skydestiger og skydetårne, og reguleringen må foregå fra 1 ½ time før solopgang til 1 ½ time efter sol-

Aktivitet	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Skovning, flisning, knusning												
Fældning redetræer, kolonirugere												
Fældning redetræer, rovfugle og ugler												
Fældning hule træer og træer med spættehuller												
Fældning redetræer, ørne, sort stork, rød glente												
Ødelægge digesvalereder												
Afbrænding af hede												
Slåning og rydning af hede												
Slåning af græsarealer 1. gang												
Oprensning af vandhuller												

Signatur	Forklaring
	Aktiviteten må ikke gennemføres
	Aktiviteten bør ikke gennemføres
	Aktiviteten kan gennemføres

Figur 7-1: Aktivitetstypernes tilladte gennemførselsperioder (FBE, 2011b).

nedgang. Skov- og Naturstyrelsen (2010) giver yderligere gode anvisninger for bekæmpelse af mårhund.

I egne, hvor ræv volder skade på den øvrige fauna, må denne jages/reguleres med skydevåben i perioden 1. september - 29. februar. Rævehvalpe uden for rævegrave må reguleres i perioden 1. juni - 31. august. Bekæmpelse af mårhund og regulering af ræv kan effektiviseres ved anvendelse af kunstgrave.

7.5. Artsbeskyttelse

For at tilgodese særligt beskyttelseskrævende arter er for alle Forsvarets arealer opstillet retningslinjer for så vidt angår aktiviteterne tidsmæssige gennemførelse, se figur 7-1.

7.6. Publikumshensyn

Forsvarets arealer vil normalt være åbent for publikum efter de retningslinjer, der fremgår af drifts- og plejeplanen og ordensreglementet, der er placeret ved indfaldsveje til arealet, når der ikke foregår militær aktivitet på arealerne (typisk weekender, aftener og lignende). Visse skydeområder, flyvestationer, depot- og tankområder, tekniske installationer mv. kan være permanent afspærret for publikum af hensyn til sikkerhed i form af eksempelvis fare for udetoneret, sprængfarlig ammunition i området.

For at udvikle mulighederne for den offentlige rekreative brug af arealerne arbejder Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste målrettet på at etablere og vedligeholde samarbejder med relevante interesseorganisationer.

De arealer, der ikke permanent er afspærrede, vil være åbne for publikums færdsel til fods over hele arealet, når dette ikke anvendes til uddannelses- og øvelsesfor-

mål. På arealer, der er åbne for offentligheden, vil det som udgangspunkt også være muligt at cykle eller ride. Ordensreglementerne vil indeholde beskrivelser af, hvorledes cyklister og ryttere kan anvende arealerne. Der kan udlægges særlige ridestier.

Gennemførelse af organiserede aktiviteter kræver forudgående tilladelse fra Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste. I vurderingen af, om et arrangement kan gennemføres, lader Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste indgå lokale hensyn til naboer, naturbeskyttelse mv. For særlige aktiviteter kan Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste af praktiske hensyn udarbejde en kvote for, hvor mange arrangementer der årligt kan gennemføres.

På de arealer, der er omfattet af en drifts- og plejeplan, og hvortil offentligheden har adgang, skal der gennemføres formidling af natur-, kultur- og friluftssider målrettet mod det omkringliggende samfund. Formidlingen skal ske i samarbejde med lokale offentlige og private aktører.

Drifts- og plejeplanerne er centrale redskaber i formidlingen, og disse skal derfor fremstå informative og være let tilgængelige. Drifts- og plejeplaner og tilhørende formidling udgives i et godkendt layout. I forbindelse med udarbejdelse og revision af drifts- og plejeplaner udgives en vandretursfolder, der skal være tilgængelig på såvel papirform som i en elektronisk udgave på Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjenestes internet hjemmeside. Ved indfaldsveje og stier til terrænet opsættes informationsstandere, hvor blandt andet vandretursfoldere samt yderligere information er tilgængelig. På arealer, der helt eller i store dele er permanent lukket for offentlighedens adgang, gennemføres guidede ture.

8. AKTIVITETER

Dette afsnit anviser på grundlag af målsætning, status og analyse den praktiske konkrete realisering af indsatsprogrammet på det enkelte delareal. Dette sker som en udmøntning af de modeller, der er oplistet i afsnit 7, hvor den enkelte aktivitet i mange tilfælde beskrives yderligere. Hertil kommer aktiviteter, som ikke er omfattet af en model og som derfor beskrives mere grundlæggende, evt. med henvisning til særskilt projektformuleringer. Afsnittet kan omsættes direkte i jobbeskrivelser.

Tidligere stynede popler.

Det vedlagte aktivitetskort (kortbilag 2) illustrerer de overordnede planlagte drifts- og plejetiltag i den kommende planperiode (15 år). De enkelte aktiviteter er nærmere beskrevet i nedenstående afsnit, hvor de første afsnit beskriver aktivitetstyper med tilknyttede modeller. Efterfølgende gennemgås en række specifikke aktiviteter, der ikke er suppleret af egentlige modelbeskrivelser. For hver aktivitetsgruppe fremvises en tabel over de planlagte aktiviteter. Tabellen indeholder kolonner med oplysninger om: Målsætning, id, lokalitet, afdeling, areal, udførelsestidspunkt og bemærkninger.

Målsætningskolonnen beskriver hvilken målsætningstype, der udgør grundlaget for aktiviteten. Id-nummeret fremgår også af aktivitetskortet og udgør forbindelsen mellem kort og tabel. Arealkolonnen er for visse aktiviteter underopdelt i to delkolonner, hvoraf den første beskriver størrelsen på det samlede aktivitetsareal, der med mindre andet tydeligt fremgår, er opgivet i hektar. Den anden beregner et gennemsnitligt årligt aktivitetsareal fra og med 2012 til og med det planlagte udførelsestidspunkt. Under bemærkninger uddybes den enkelte aktivitet.

8.1. Rydning

Nedenstående aktiviteter tager udgangspunkt i modelafsnit 7.1.1, hvortil der henvises for yderligere oplysninger.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afd.	Areal (ha) / længde (m)	Gennemføres	Bemærkninger
Natur	4.11	Stengærde	3,4	469 m	Senest 2017	Vedopvækst på diget skæres ned motormanuelt. Tæt vegetation foran diget fjernes.
Natur og publikum	4.10	Troldemose. Vandhul nr. 18	4	0,4 ha	Senest 2017	I den sydlige del ryddes dele af pile/kratbevoksningen. Der efterlades gruppevist pile- og/eller elletræer.
Natur	3.5	Vandhul nr. 12	3	0,1 ha	Senest 2017	Lystilgang sikres ved rydning af tæer og buske mod syd. Hassel mod nord bliver stående.
Natur	6.3	Teglbjergmose Vandhul nr. 19	6	0,2 ha	Senest 2017	Den centrale del af mosen ryddes for pilekrat. Al vedopvækst fjernes indenfor det anviste område.
Natur	6.12	Tørvemosen vandhul nr. 22	6	0,5 ha	Senest 2017	Pletvis rydning af pilekrat langs søens sydlige og vestlige kant. Områder med krat i grupper bevares af hensyn til ynglende grågæs. Der ryddes ca. 70 % af den nuværende kratvegetation.
Natur	6.10	Nord for Tørvemosen	6	0,1 ha	Senest 2017	To mindre rydninger af områder med haveplanter (snebær). Buskene knuses ned, hvorefter arealet afgræsses.
Natur	6.23	Nordøst for flugtskydningsbanen	6	0,4 ha	Senest 2017	Rydning af al vedopvækst i det på kortbilag 2 anviste område. Efterfølgende afgræsning.

Tabel 8-1: Planlagte rydningsaktiviteter på Næstved Øvelsesplads indenfor kommende planperiode 2012-2026.

8.2. Afgræsning

Nedenstående aktiviteter tager udgangspunkt i modelafsnit 7.1.2, hvortil der henvises for yderligere oplysninger.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afd.	Areal (ha)	Gennemføres	Bemærkninger
Natur	1.1	Hele den lysåbne del af øvelsespladsen	3,4,5,6	146 ha	Videreføres	Afgræsning af arealerne med får. Fokus på fjernelse af kæmpe-bjørneklo. Der skal etableres højere græsningstryk i delområder med stor koncentration af kæmpe-bjørneklo. Ny græsningsaftale forhandles i 2013. Kvæg anbefales for at skabe større diversitet i de afgræssede naturtyper.

Tabel 8-2: Planlagte afgræsningsaktiviteter på Næstved Øvelsesplads indenfor kommende planperiode 2012-2026.

8.3. Hydrologi

Nedenstående aktiviteter tager udgangspunkt i modelafsnit 7.3.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afd.	Areal / længde	Gennemføres	Bemærkninger
Natur	5.1, 5.2, 5.7, 3.1, 4.7, 3.2, 4.2, 5.6, 3.6, 4.1, 4.4, 4.6, 6.9, 6.1, 6.14, 6.7, 6.8, 6.18, 6.22, 6.21, 3.7	Vandhul nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 21, 23, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 33	3, 4, 5, 6	Samlet areal ukendt	2012-13 Herefter løbende	Der udføres genopretning på 21 vandhuller. Konkret beskrivelse fremgår af dispensationsansøgning fra Næstved Kommune, udarbejdet af Rana-consult, Ravn (2011). Efterfølgende plejes vandhullerne med oprensning og rydning efter behov i planperioden.
Natur	5.3	Vandhul 1 og 2.		272 m	Senest 2017	Ved vandhullerne i terrænets sydvestlige del (1 + 2), og ned mod Rønnnebækken, etableres åbne strømrrender. Det forventes, at der ligger dræn fra de to småsøer ned mod vandløbet. Drænene knuses, og der etableres et slynget forløb af de to nye vandløbstracéer.
Natur	5.8, 3.3, 3.4, 4.3, 4.5, 6.5, 6.13, 6.17, 6.20	Vandhul nr. 8, 10, 12, 14, 16, 20, 24, 26, 32		Samlet areal ukendt	Løbende	Vandhullerne plejes med oprensning og rydning efter behov i planperioden.
Natur		Dræn	3, 5, 6	Ukendt	Senest 2019	Der iværksættes en undersøgelse af muligheder, omkostninger og gevinster ved sløjfning af terrænets dræn.
	6.24	Forsinkelsesbassin	6	Ukendt	Løbende	Forsinkelsesbassin, grøft og dige vedligeholdes i henhold til gældende forpligtigelser, der påhviler Forsvaret som ejer af matrikel nr. 69. Rønnnebæk By, Rønnnebæk.

8.4. Kultivering

Nedenstående aktiviteter tager udgangspunkt i modelafsnit 7.1.3.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afd.	Areal	Gennemføres	Bemærkninger
Natur	5.5		5	3 ha	2012	Agerlandspleje / naturpløjninger. Der etableres pløjede flader af ca. 100 x 100 meters størrelse med traktorpløj. Placering i henhold til kortbilag 2. Bør ikke foregå fra 15. april til 15. august.
Natur	6.2		6	3 ha	2022	Agerlandspleje / naturpløjninger. Som beskrevet ovenfor. Udføres med opsamling af erfaringer fra første pløjning. *
Natur	6.15	Højgårdremisen	6	0,3 ha	Senest 2015	Remisen retableres efter kulturmodellen beskrevet af Midtgaard (2010). *
Natur	5.4		6	0,5 ha	Senest 2017	Sandmarker udlægges indenfor de hegnede områder i afdeling 6 til fri tilgroning, jf. tabel 8.10. Der udlægges i hvert område en sandmark på ca. 0,1 ha. I alt 5 sandmarker = 0,5 ha.

Tabel 8-4: Planlagte kultiveringsaktiviteter på Næstved Øvelsesplads indenfor kommende planperiode 2012-2026.

* Omlægning kan kun iværksættes efter en kommunal besigtigelse af arealerne, i henhold til en vurdering af om arealerne er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

8.5. Vildtagre

Nedenstående aktiviteter tager udgangspunkt i modelafsnit 7.1.4.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afd.	Areal	Gennemføres	Bemærkninger
Natur	1.6	Ved sorte-mose og ved Nissekær	3 og 6	0,4 ha	2012	Tre vildtagre beliggende henholdsvis i den nordlige og østlige del sløjfes af hensyn til naturbeskyttelse.
Natur	6.16	Øst for Høj-gårdremisen	6	0,1 ha	Senest 2015	Vildtagren omlægges og kultiveres med en fuglevenlig frøblanding. Der sås kun ca. 50 % af normal såmængde for at opnå barjord i vildtagren.

Tabel 8-5: Planlagte vildtagreaktiviteter på Næstved Øvelsesplads indenfor kommende planperiode 2012-2026.

8.6. Beplantningspleje

Nedenstående aktiviteter tager udgangspunkt i modelafsnit 7.1.5.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afd.	Areal / længde	Gennemføres	Bemærkninger
Natur	1.3	Langs Gæk-høj-vej	3,5	1193 m	2015	Popler i læhegnet lang den nord-syd gående vej stynes.
Natur	6.6	Øst for Tegl-bjer-mose	6	0,1 ha	2015	Område med hassel og rødøl stævnes

Tabel 8-6: Planlagte beplantningsaktiviteter på Næstved Øvelsesplads indenfor kommende planperiode 2012-2026.

8.7. Skov

Nedenstående aktiviteter tager udgangspunkt i modelafsnit 7.2.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afd.	Areal	Gennemføres	Bemærkninger
Natur	Se kort-bilag 3	Skov-områder ved depoterne	1,2	4 ha	2012	Udlægning af skovudviklingstyper nummer 94 = 1,9 ha og nummer 12 = 1,4 ha. Se kortbilag 3.
Natur	1.4	Øst for depotet	1	1,4 ha	Senest 2015	Hugst af 50 % af bøgene for at skabe lys til ask og andre hjemmehørende træarter.

Tabel 8-7: Planlagte skovaktiviteter på Næstved Øvelsesplads indenfor kommende planperiode 2012-2026.

8.8. Invasive arter

Nedenstående aktiviteter tager udgangspunkt i modelafsnit 7.4.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afd.	Areal	Gennemføres	Bemærkninger
Natur	3.8	Nordøst for Sortemose	3	0,005 ha	2012	Rynket rose ryddes motormanuelt.
Natur	2.1	Depot i skoven	2	1 ha	Årligt	Indenfor perimeterhegnet ved depotet er der store forekomster af kæmpe-bjørneklo. Disse bekæmpes ved rodstikning.

Tabel 8-8: Planlagte bekæmpelsesaktiviteter for fjernelse af invasive arter på Næstved Øvelsesplads indenfor kommende planperiode 2012-2026.

8.9. Publikumshensyn

Nedenstående aktiviteter tager udgangspunkt i modelafsnit 7.6, hvortil der henvises for yderligere oplysninger.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afd.	Areal	Gennemføres	Bemærkninger
Publikum	Ej på kort	Hele øvelsespladsen	3,4,5,6	194 ha	Senest 2015	Ridning i terrænet skal muliggøres. Afklaring af parkeringsforhold mv. løses i et samarbejde med Næstved Kommune.
Publikum	Ej på kort	Hele øvelsespladsen		194 ha	Senest 2013	Udarbejdelse af publikumsfolder. Opsætning af infostandere.
Natur/publikum	Ej på kort	Hele øvelsespladsen		194 ha	Senest 2013, herefter hvert tredje år	Biodiversitetsdag. Samling af lokale borgere, militære brugere samt myndigheder til fælles dag, hvor terrænet gennemgås med udarbejdelse af artslistes mv.
Natur/publikum	Ej på kort	Ved flugtskydningsbanen	6		2012	Opstramning af regler vedr. opsamling af affald (lerduer) i terrænet omkring banen.

Tabel 8-9: Planlagte publikumsaktiviteter på Næstved Øvelsesplads indenfor kommende planperiode 2012-2026.

8.10. Ikke-modelbeskrevne aktiviteter

Nedenstående aktiviteter tager ikke udgangspunkt i modeller, men beskrives udelukkende i nedenstående.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afd.	Areal (ha) / længde (m)	Gennemføres	Bemærkninger
Militær	4.9	Vest for Trolde-mose	4		2013	Vejen mellem "Troldemose" og det mindre vandhul umiddelbart vest for udbedres, så den sikres mod oversvømmelse. Der etableres et fiskesikret overløb til søen i "Trol-demose" ved en rørføring under vejen.
Natur	1.2		3,4,5,6	7617 m	2012	Ny hegnslinje.
Natur	6.19	Nissekær	6	2,9 ha	2012	Ubehandlet moseområde der skal henligge som urørt ellesump. Inden man driftsmæssigt kan trække sig helt ud af ellesumpen, skal det sikres, at der ikke længere er forekomst af kæmpe-bjørneklo i bevoksningen. Disse er bl.a. registreret i den vestlige del af sumpen.
Natur	5.4		3,4,5,6	13 ha	Senest 2015	Områder der udlægges til fri tilgroning. Der sættes hegn omkring de angivne områder, og herefter får arealerne lov til at gro til. Der indplantes stedvis mindre grupper af egehejster.
Natur	Ej på kort	Hele terræ- net		194 ha	2020. Hvert 10. år	Optælling af fuglearter på øvelsespladsen.

Tabel 8-10: Planlagte ikke-modelbeskrevne aktiviteter på Næstved Øvelsesplads indenfor kommende planperiode 2012-2026.

9. REFERENCER

Amphi Consult (2010): Kortlægning af ynglefugle på Næstved Øvelsesterræn 2010. Amphi Consult. (Fog, Kåre et al.). Tilgængelig på www.forsvaret.dk/fbe

Arealinfo (2011): Danmarks Miljøportal. Tilgængelig på www.miljoportal.dk

FBE (2011a): FBE bestemmelse for drifts- og plejeplaner. Bilag 5 til FBEBST 610-6. 7 s. Tilgængelig på www.forsvaret.dk/fbe

FBE (2011b): FBE bestemmelse for drift og pleje af skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Underbilag 1 til Bilag 5 til FBEBST 610-6. 11 s. Tilgængelig på www.forsvaret.dk/fbe

FBE (2011c): FBE bestemmelse for drift og pleje af lysåbne natur- og landbrugsarealer samt bevoksede ikke-fredskovspligtige arealer. Underbilag 2 til Bilag 5 til FBEBST 610-6. 10 s. Tilgængelig på www.forsvaret.dk/fbe

FBE (2011d): FBE bestemmelse for bevarelse og pleje af fortidsminder og andre kulturspor. Underbilag 3 til Bilag 5 til FBEBST 610-6. 4 s. Tilgængelig på www.Forsvaret.dk/fbe

FBE (2011e): FBE bestemmelse for forebyggelse og bekæmpelse af invasive plante- og dyrearter. Underbilag 4 til Bilag 5 til FBEBST 610-6. 3 s. Tilgængelig på www.forsvaret.dk/fbe

FBE (2011f): FBE bestemmelse for vildtpleje, jagt, regulering og fiskeri. Underbilag 5 til Bilag 5 til FBEBST 610-6. 9 s. Tilgængelig på www.forsvaret.dk/fbe.

FBE (2011g): FBE bestemmelse for offentlighedens rekreative anvendelse af Forsvarsministeriets arealer. Underbilag 6 til Bilag 5 til FBEBST 610-6. 3 s. Tilgængelig på www.forsvaret.dk/fbe.

FBE (2011h): FBE evaluering af Drifts- og Plejeplan 1998-2012 for Næstved Øvelsesplads. Udført af Orbicon på vegne af FBE. Tilgængelig på www.forsvaret.dk/fbe.

Forsvarsministeriet (2012): Forsvarsministeriets Miljøstrategi, der senest er revideret i 2012. Tilgængelig på www.forsvaret.dk/fbe.

Fødevareministeriet (2010): Bekendtgørelse om jordressourcens anvendelse til dyrkning og natur.

Tilgængelig på www.retsinfo.dk.

Kollmann, J. ; Roelsgaard, J. S.; Fischer, M. og Nielsen, C. D. (2010): Invasive plantearter i Danmark. 1. udgave 2010. ISBN: 978-87-913-1946-4.

Larsen, J. B. og Skov- og Naturstyrelsen (2005): Katalog over skovudviklingstyper i Danmark. Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen.

Midtgaard (2010): Højegaardremisen. Næstved Øvelsesplads. 2010. Fagprojekt af Lene Midtgaard. Rekvireres ved henvendelse til Forsvarets Bygnings- og Etablisementstjeneste i Hjørring.

Miljøministeriet (2007): Bekendtgørelse om støjregulering af Forsvarets øvelsespladser og skyde- og øvelsesterræner (BEK 641 af 14. juni 2007). Tilgængelig på www.retsinfo.dk

Miljø- og Energiministeriet. Skov- og Naturstyrelsen (1996): Drifts- og plejeplan for Næstved Øvelsesplads 1996-2010. Tilgængelig på www.forsvaret.dk/fbe

Miljø- og Energiministeriet. Skov- og Naturstyrelsen (2006): Ikke udgivet revision af Drifts- og plejeplan for Næstved Øvelsesplads.

Natur- og Miljøklagenævnet, 2009: Fredningsafgørelse af fredningsforslag af Næstved Øvelsesplads.

Tilgængelig på www.nmkn.dk

Ravn (2011): Personlig meddelelse. Per Ravn. Rana-consult. Biolog. Stor kender af terrænet, er kommet på øvelsespladsen gennem mange år.

Skov- og Naturstyrelsen (2010): Indsatsplan mod mårhund. Skov- og Naturstyrelsen, 2010. 43 s.

Tilgængelig på <http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/B86097B6-2B6F-4CA6-BED7-77A2860852DC/118501/Endeligudgaveafindsatsplanmodmrhund.pdf>

10. BILAG

Bilag 1: Træarts- og anvendelseskoder

Bilag 2: Retningslinier for Forsvarets anvendelse af skyde- og øvelsesterræner

Bilag 3: Fugletællinger på Næstved Øvelsesplads

Bilag 4: Vandhuller på Næstved Øvelsesplads

Bilag 5: Ordensreglement

Bilag 6: Høringsnotat

Bilag 7: Referat af møde med Næstved Kommune

KORTBILAG

Der vedlægges følgende tre korttyper:

Kort 1: Grundkort

Kort 2: Aktivitetskort (drifts- og plejekort)

Kort 3: Visionskort (natur- og skovudviklingstyper)

Træarts- og anvendelseskoder

<u>Kode</u>	<u>Træart/anvendelse</u>	<u>Kode</u>	<u>Træart/anvendelse</u>
	<u>Løvtræ</u>		<u>Uproduktivt areal</u>
ALØ	diverse løvtræ	FRI	fri tilgroning
ASK	ask	KRA	krat
BIR	birk	MLU	afdrifter
BØG	bøg		<u>Ubevokset</u>
EG	eg	AAN	anden anvendelse
EL	el	BAN	bane
ELM	elm	BRL	brandlinie
KIR	kirsebær	BÆL	bæltespor
LIN	lind	ENG	eng
PIL	pil	FUT	træningsbane
POP	poppel	GRU	grusgrav
REG	rødeg	GRÆ	græs
ÆR	ahorn	HED	hede
	<u>Nåletræ</u>	HUS	hus og have
ANÅ	diverse nåletræ	KLG	kaserne
BJF	bjergfyr	KLI	klit
COF	contortafyr	LUØ	granatbane
CYP	cypres	MAR	mark
DGR	douglas	MOS	mose
FBF	fransk bjergfyr	ORE	overdrev
GRA	grandis	REK	rekreativt areal
HGR	hvidgran	SKB	skydebane
LÆR	lærk	SKR	skrænt
NGR	nordmannsgran	SLE	slette
NOB	nobilis	STB	strandbred
OMO	omorika	STG	standeng
RGR	rødgran	STO	STO
SGR	sitkagran	STS	strandsump
SKF	skovfyr	SØ	sø
ÆGR	ædelgran	VAG	vildtager
ØSF	østrigsk fyr	VEJ	privat vej
		VLB	vandløb

BILAG 2

Retningslinier for forsvarets anvendelse af skyde- og øvelsesterræner i relation til naturbeskyttelseslovens §§ 3-4.

Store dele af forsvarets skyde- og øvelsesterræner er tidligere landbrugsarealer. Ved overgangen til militære øvelsesområder ekstensiveres landbrugsdriften enten kraftigt eller ophører helt, hvilket ofte muliggør forskellige beskyttede naturtypers opståen. Imidlertid hindrer dette ikke fortsat gennemførelse af de militære aktiviteter, som er områdernes hovedformål.

Som efter de hidtil gældende regler er naturbeskyttelseslovens §§ 3-4 nemlig ikke til hinder for en fortsættelse af de beskyttede arealers hidtidige benyttelse. Dette gælder også forsvarets hidtidige benyttelse af arealer og anlæg m.v.

Såfremt forsvaret ejer, erhverver eller lejer arealer, som ikke hidtil har været anvendt til øvelsesformål, vil en overgang til øvelsesformål, der medfører ændringer i tilstanden derimod kræve tilladelse.

En væsentlig intensivering af en hidtil militær benyttelse vil ligeledes kræve tilladelse fra den pågældende amtskommune, jfr. lovens §§ 3-4 og § 65, stk. 3.

Militære aktiviteter

I tilfælde hvor et større areal anvendes til øvelsesformål (f.eks. Oksbøl skydeterræn) vil forskellige dele af området kunne have forskellig benyttelsesintensitet. Vurderingen af om en aktivitet kræver tilladelse efter lovens §§ 3-4 bør derfor ske på grundlag af intensiteten af det pågældende "delområdes" hidtidige anvendelse. Indenfor hvert "delområde" vil den hidtidige anvendelsesgrad kunne fortsætte.

F.eks. vil "delområder", hvor kørsel og lejlighedsvis bortslidning af vegetationen samt dozing, gravning og indgreb i vandløb har fundet sted, fortsat kunne benyttes på denne måde. Dette omfatter også flytning af de enkelte aktiviteter indenfor delområdet, f.eks. flytning af spor efter bæltekøretøjer. Variationer i aktiviteten, f.eks. ændringer af koncentrationen af bæltespor indenfor de mest benyttede arealer, må anses som i overensstemmelse med hidtidig benyttelse, i hvert fald inden for ret vide rammer.

Derimod vil et sammenhængende areal, der f.eks. ikke hidtil har været anvendt til kørsel med bæltekøretøjer eller lejlighedsvis indgreb i vandløb, ikke uden tilladelse kunne anvendes på denne måde.

Opførelse af permanente anlæg kræver som udgangspunkt tilladelse, f.eks. bygninger, skydevolde og skydebaner. Mindre enkeltstående indretninger (f.eks. "kulisser") af træ eller tilsvarende materiale, som let kan fjernes, kan dog etableres uden tilladelse.

Foranstaltninger som bevirker, at et areal varigt glider ud af den pågældende naturtypedefinition kræver tilladelse. Dette gælder f.eks. tilplantning af heder eller dræning af vådområder.

Ikke militære aktiviteter

For ikke militære aktiviteter på øvelsesområder gælder de samme regler som for civile aktiviteter uden for øvelsesterrænet. Dette indebærer bl.a. at anlæg af vildtagre på beskyttede naturtyper inden for øvelsesterrænet kræver tilladelse efter naturbeskyttelsesloven.

Tvilstilfælde

I tilfælde hvor forsvaret er i tvivl, om der kræves tilladelse til en aktivitet eller et anlæg, vil forespørgselsordningen i naturtypebekendtgørelsens § 8 kunne anvendes. Det vil sige, at forsvaret kan rette henvendelse til amtet, som inden 4 uger skal besvare forespørgslen. Der henvises i denne forbindelse til s. 24 f i vejledningen om naturbeskyttelsesloven.

Forvaltningsplaner

I en række tilfælde vil det være hensigtsmæssigt, at der udarbejdes en forvaltningsplan for det pågældende militære øvelsesområde, f.eks. i form af en driftsplan. Herved vil man ofte kunne skabe de bedste rammer for den militære anvendelse samtidig med, at der tages hensyn til plante- og dyrelivet. Samtidig vil en forvaltningsplan være et egnet grundlag for en stillingtagen til eventuelle ønsker om dispensation fra bl.a. naturbeskyttelseslovens §§ 3-4.

Sammenligning af situationen for nogle fuglearter registreret henholdsvis 1995, 2006 og 2010

Art	Registrering 1995 (Miljø- og Energiministeriet. Skov- og Naturstyrelsen 1996).	Registrering 2006 (Miljø- og Energiministeriet. Skov- og Naturstyrelsen 2006).	Registrering 2010 Amphi Consult (Amphi Consult, 2010)
Gråstrubet Lappedykker	3 par	1 par	Mindst 2 par
Grågåse	Ca. 7 par	4-5 kuld	4 kuld
Blishøne	4-6 par	3 par	Mindst 6 par
Agerhøne	Flere par	1 set	0 par
Tårnfalk	4-6 fouragerende	4-6 fouragerende	0 fouragerende
Musvåge	2 par	Set	Set
Hvepsevåge	Ikke registreret	1 par set	Set
Vibe	1-2 par	0	0 par
Skovsneppe	Mindst to hanner spillede		1-2 fugle jaget op
Stor flagspætte	2 par		Mindst 10 par
Sanglærke	Ca. 25 par	0	1 par
Skovskade	Registreret		Ikke registreret. Formegentlig overset
Sumpmejse	3 par		Mindst 5 par
Spætmejse	1 par		Mindst 2 par
Træløber	Flere steder		Formegentlig overset
Bynkefugl	9 par	5 par	8-10 par
Rødstjert	Ikke nævnt	2 par	5 par
Græshoppesanger	0		1 hørt
Rørsanger	1 hørt	8 set	1 hørt
Kærsanger	1 hørt	5 par	10 hørt
Tornsanger	30-35 par	22 par	Ca. 137 par
Engpiber	20-22 par	4 par	9-10 par
Skovpiber	Ikke nævnt		4-5 par
Rødrygget tornskade	0		1 set
Kærnebidder	1 par		Ikke registreret. 1995 lokaliteten ikke besøgt
Dompap	Flere		Flere
Tornirisk	Få par	0	0
Gulspurv	18-20 par	4 par	27 par
Rørspurv	3 par		1 par
Skovspurv	Almindelig		0
Gråspurv	Ikke nævnt		Et sted
Guldbug		hørt	
Troldand		2 hanner set	
Gråand	5-8 par	0	
Grønbenet rørhøne	2 par	1 par	
Halemejse		1 par	

Følgende er en gennemgang af status på vandhullerne ved planperiodens start. Nummereringen af vandhullerne henviser til kortbilag 2.

Vandhul nr. 1	
Beskrivelse	Bemærkninger
Vandhul tilgroet med pilebuske og tagrør, som kun om vinteren og i det tidlige forår har en vandfase.	Oprenses og reableres i 2012-13
Flora og fauna	
I det tilgroede vandhul er der observeret butsnudet frø og springfrø, men vandhullet fungerer for tiden ikke som yngledam. Floraen består af tagrør, bittersød natskygge og dunet pileurt.	
Vandhul nr. 2	
Beskrivelse	Bemærkninger
Vandhul med lysesiv i rand, spredte pilebuske og mange paderokker.	Oprenses i 2012-13
Flora og fauna	
Vandhullet er en vigtig yngledam for paddearter som stor vandsalamander, springfrø, butsnudet frø, spidssnudet frø, grøn frø, skrubtudse og lille vandsalamander. Floraen består af arter som alm. mynte og lysesiv	
Vandhul nr. 3	
Beskrivelse	Bemærkninger
Et mindre vandhul i lavning som pga. delvist fungerende markdræn afvandes meget tidligt på foråret.	Oprenses og reableres i 2012-13
Flora og fauna	
Det lille vandhul benyttes af springfrø til æglægning men uden ynglesucces pga. udtørring. Der kan tidligt på sæsonen også træffes lille vandsalamander. Floraen består bl.a. af alm. sumpstrå og lysesiv.	
Vandhul nr. 4	
Beskrivelse	Bemærkninger
Lille vandhul som er delvist tilgroet med opvækst af pil.	
Flora og fauna	
Det lille vandhul er ynglelokalitet for springfrø, stor vandsalamander og lille vandsalamander og virker som sommerlevested for grøn frø. Floraen består af lidt lysesiv og lidt vejrbred-Skeblad.	
Vandhul nr. 5	
Beskrivelse	Bemærkninger
Vandhul der er en del af komplekset ved Troldehusen. Fin sø under kraftig tilgroning med bl.a. pilebuske og dunhammer.	Nedskæring af pilebuske og oprensning i 2012-13.
Flora og fauna	
I nogle år, som f.eks. 2010 en meget vigtig yngledam for paddearter som stor vandsalamander, springfrø, butsnudet frø, spidssnudet frø, grøn frø, skrubtudse og lille vandsalamander. Derudover var der i 2010 også ynglende gæs og viber ved dammen. Desværre afledes vandet via rør under vejen mod vest, hvilket betød at dammen allerede var tørlagt tidligt på foråret i 2011, således at størstedelen af paddernes ægklumper og haletudser døde før forvandlingen. Af sump- og vandplanter blev der fundet bl.a. bredbladet dunhammer, vejrbred skeblad, sump-forglemmigej og vandmynte.	

Vandhul nr. 6	
Beskrivelse	Bemærkninger
Mindre vandhul der er opstået som følge af manglende vedligehold af dræn.	Oprenses og retableres i 2012-13.
Flora og fauna	
I nogle år står der en del vand i lavningen og springfrø udnytter dette vandspejl til at lægge sine ægklumper. Desværre tørrer arealet ud inden paddeynglen når at forvandle sig.	
Vandhul nr. 7	
Beskrivelse	Bemærkninger
Vandhul under kraftig tilgroning med pilebuske. Vandstanden formegentlig stigende på denne lokalitet, da mange pilebuske står under vand.	Ryddes i 2012-13.
Flora og fauna	
Lokaliteten benyttes til æglægning af springfrø, stor vandsalamander og lille vandsalamander.	
Vandhul nr. 8	
Beskrivelse	Bemærkninger
Lille vandhul/sø i den sydlige del af kanten af skytteskov. Rødel og pilekrat i randen samt begyndende tilgroning med dunhamre. Periodevis tørlagt.	Vandhullet oprenses og der nedskæres pilebuske i 2015.
Flora og fauna	
Vandhullet er ynglested for springfrø, stor vandsalamander og lille vandsalamander, men oftest uden succes da vandhullet pga. delvist fungerende drænsystem ofte tørrer for tidligt ud på sæsonen.	
Vandhul nr. 9, Gæksø	
Beskrivelse	Bemærkninger
Større sø på ca. 1000 m ² , der er omkranset af tæt ældre pilekrat. Har tidligere indgået til øvelsesbrug som svømmesø. Dette er ophørt, derfor plejes søen.	Ryddes delvist for pilebuske, oprenses i perioden 2012-13.
Flora og fauna	
Yngle- og rasteområde for stor vandsalamander, springfrø, spidssnudet frø, skrubtudse, grøn frø og lille vandsalamander. Floraen består bl.a. af alm. vandranunkel, alm. mynte, bredbladet dunhammer og vandranunkel.	
Vandhul nr. 10	
Beskrivelse	Bemærkninger
Mindre vandhul med permanent vandfase. Vandhullet er blevet oprenset i sidste planperiode. Under kraftig tilgroning med lysesiv og i mindre grad pil.	Oprenses og ryddes for pil i 2015. Ældre pil i vandhullets østlige ende bevares.
Flora og fauna	
Vandhullet fungerer som ynglested for springfrø, stor vandsalamander, lille vandsalamander og grøn frø. Floraen består af bl.a. lysesiv, alm. mynte og manna-sødgræs.	
Vandhul nr. 11 (lille vandhul ved Sortemosen)	
Beskrivelse	Bemærkninger
Meget lille vandhul, der er helt groet til med pilebuske. Meget lille vandfase. Drænbrønd mød syd.	Ryddes i 2012-13.
Flora og fauna	
I våde forår benytter springfrøen vandhullet til æglægning, men uden ynglesucces da lokaliteten pga. dræn afvandes meget tidligt på foråret.	

Vandhul nr. 12	
Beskrivelse	Bemærkninger
Vandhul med rand bevokset med hassel, pilebuske og ask.	Sikres lystilgang ved rydning af tæer og buske mod syd i 2012. Hassel mod nord bliver stående.
Flora og fauna	
Vandhul af mergelgravskarakter med forholdsvis stejle brinker. Vandhullet er yngledam for springfrø, stor vandsalamander, lille vandsalamander og skrubtudse.	
Vandhul nr. 13	
Beskrivelse	Bemærkninger
Aflangt vandhul med begyndende tilgroning med pilbuske mod vest, ellers meget fint.	Nedskæring af pil 2015.
Flora og fauna	
Vigtig yngledam for paddearter som stor vandsalamander, springfrø, butsnudet frø, grøn frø, skrubtudse og lille vandsalamander. Af sump- og vandplanter blev der fundet bl.a. bredbladet dunhammer, vejbred skeblad, sump-forglemmigej, alm. mynte, gul iris og vandrøllike.	
Vandhul nr. 14	
Beskrivelse	Bemærkninger
Lille vandhul med krat mod vest. Lysåbent og bl.a. lysesiv mod øst.	Pilebuske ryddes i 2012-13.
Flora og fauna	
På trods af et meget begrænset vandspejl fungerer lokaliteten alligevel som ynglested for springfrø, stor vandsalamander og lille vandsalamander, ligesom at grøn frø også træffes. Floraen er på grund af tilgroningen med pil begrænset til den østlige ende og består af vejbred skeblad, alm. mynte og lysesiv.	
Vandhul nr. 15	
Beskrivelse	Bemærkninger
Vandhul under tilgroning med dunhammer, ellers frit beliggende i lysåbent terræn.	Beliggende i § 3 overdrev Oprenses i 2012-13.
Flora og fauna	
Vigtig yngledam for paddearter som stor vandsalamander, springfrø, butsnudet frø, grøn frø, skrubtudse og lille vandsalamander. Af sump- og vandplanter blev der fundet bl.a. bredbladet dunhammer, vejbred-skeblad, sump-forglemmigej, svømmende vandaks, alm. mynte, gul iris og vandrøllike.	
Vandhul nr. 16	
Beskrivelse	Bemærkninger
Vandhul der er under tilgroning med dunhamre. Vandstanden i søen virker til at være højere i denne end i Trolde-mosen øst for. Forhøjet spor fungerer som dige mod øst.	Oprenses i 2012-13.
Flora og fauna	
Der blev fundet ægklumper af springfrø og skrubtudse, men på grund af indtrængning af fisk fra Trolde-mosen har dammen for tiden kun ringe værdi som yngledam for padder. Af sump- og vandplanter blev der fundet bl.a. bredbladet dunhammer, vejbred skeblad, sump-forglemmigej, vandmynte og vandrøllike.	

Vandhul nr. 17	
Beskrivelse	Bemærkninger
Vandhul hvis vandfase er "vokset" sammen med Troidemosen. Dette har medført at der er kommet fisk ind i vandhullet hvilket bevirker at vandhullet kun i meget ringe grad fungerer som yngledam for padder. Tilgroning med dunhamre og pil.	Oprenses i 2012-13. Sporet med øst retableres og forhøjes, så adskillelse til Troidemosen sikres.
Flora og fauna	
Springfrøen lægger årligt mange ægklumper i vandhullet uden at opnå ynglesucces. Derudover yngler grøn frø og skrubtudse i dammen. Floraen består af svømmende vandaks, bredbladet dunhammer, pindsvineknop, gul iris, alm. mynte og alm. vandrøllike.	
Vandhul nr. 18	
Beskrivelse	Bemærkninger
Troidemosen. Terrænets største sø. Omgivet af elletræer og pilebuske. Døde træer i vandfasen, hvilket indikerer at vandstanden er steget.	
Flora og fauna	
Ynglende grågæs, gråstrubet lappedykker, blishøne, gråand, aborre, gedde, suder, karudse, grøn frø, skrubtudse. Floraen alm. pindsvineknop, gul iris, vand-pileurt, bredbladet dunhammer, dunet pileurt, sump-forglemmigej, kruset vandaks og svømmende vandaks.	
Vandhul nr. 19	
Beskrivelse	Bemærkninger
Teglbjergmosen. Større område hvoraf den sydlige del er mose uden vandfase. Mod nord vandfase under tilgroning med dunhamre og pilebuske.	
Flora og fauna	
Vandhullet er ynglested for springfrø, stor vandsalamander, grøn frø og skrubtudse. Floraen består bl.a. af rørgræs, alm. mynte og gul iris.	
Vandhul nr. 20	
Beskrivelse	Bemærkninger
Mindre vandhul under tilgroning med rødelt og pil.	
Flora og fauna	
Sommerhabitat/rasteområde for alle padderarter.	
Vandhul nr. 21	
Beskrivelse	Bemærkninger
Lavvandet aflangt vandhul der er under kraftig tilgroning med dunhammer og stedvis pilebuske.	Oprenses i 2012-13.
Flora og fauna	
Meget vigtig yngledam for padder med arter som springfrø, stor vandsalamander og lille vandsalamander samt skrubtudse. Derudover mange forskellige former for vandinsekter. Floraen består bl.a. af manna-sødgræs, bredbladet dunhammer, lodden dueurt og sump-forglemmigej.	

Vandhul nr. 22	
Beskrivelse	Bemærkninger
Terrænets næststørste sø, Tørvemosen. Dyb sø, med tilsyneladende god vandkvalitet. Stor vandfase omgivet af mosevegetation samt pil og rødel. Stedvis begyndende dominans af dunhammer.	Pletvis rydning af pilekrat langs søens syd og vestlige kant. Områder med krat bevares af hensyn til grågæs.
Flora og fauna	
Grågæs. Herfra findes ingen yderligere registreringer fra 2011.	
Vandhul nr. 23	
Beskrivelse	Bemærkninger
Mindre vandhul med tæt pilekrat i øst og vestenden. Vandhullet har en meget vekslende udstrækning pga. delvist fungerende dræn.	Krat ryddes i 2012-13.
Flora og fauna	
Vandhullet fungerer som ynglested for springfrø, spidssnudet frø, stor vandsalamander, lille vandsalamander og skrubtudse. Pga. tidlig udtørring af oversvømmelseszoner går en stor del af ægklumperne dog til grunde. Floraen består af alm. vandranunkel, forskellige star, alm. mynte og rørgræs.	
Vandhul nr. 24	
Beskrivelse	Bemærkninger
Lille vandhul. Små pilebuske i nordlig rand, ellers ingen tilgroning. Oprenset i forrige planperiode.	Nedskæring af pil i 2016.
Flora og fauna	
Yngledam for springfrø, stor vandsalamander, lille vandsalamander, og grønfrø. Floraen består bl.a. af bredbladet mærke, lyse-siv og vandranunkel.	
Vandhul nr. 25	
Beskrivelse	Bemærkninger
Større vandhul, der er under kraftig tilgroning med pilebuske mod syd. Fremspirende tæppe af padderok. Vandtilførsel til søen fra mindre grøft.	Ryddes for pilekrat 2012-13.
Flora og fauna	
I nogle år, som f.eks. 2010 en meget vigtig yngledam for paddearter som stor vandsalamander, springfrø, butsnudet frø, spidssnudet frø, grøn frø, skrubtudse og lille vandsalamander. Af sump- og vandplanter blev der fundet bl.a. bredbladet dunhammer, alm. mynte, vejbred-skeblad, sump-forglemmigej og vandmynte og dynd-padderok.	
Vandhul nr. 26	
Beskrivelse	Bemærkninger
Lavtliggende fugtigt område. Rydning foretaget få år tilbage, ses bl.a. på en stor mængde nedskåret materiale der er efterladt i området. Tilgroningen fortsætter, bl.a. pga. manglende vand. Kraftig vækst af dunhamre i de fugtigste områder.	Ryddes i 2012-13.
Flora og fauna	
Det fugtige område er sommerhabitat for områdets padder og i enkelte våde forår kan der findes ægklumper af springfrø, som dog tørrer ud pga. kraftig dræning af arealet.	

Vandhul nr. 27	
Beskrivelse	Bemærkninger
Mindre vandhul der er under kraftig tilgroning med pilebuske. Stedvis områder med dunhammer.	Oprenses og ryddes for pil i 2012-13.
Flora og fauna	
Den meget lille lokalitet benyttes som yngleområde af springfrø og stor vandsalamander og fungerer samtidig som rasteområde for grøn frø. Floraen består bl.a. af manna-sødgræs, alm. vandranunkel, alm. mynte, sumpstrå og vejbred-skeblad.	
Vandhul nr. 28	
Beskrivelse	Bemærkninger
Vandhul omgivet af pilbuske.	Ryddes og oprenses i 2012-13.
Flora og fauna	
Vandhullet er ynglested for springfrø, stor vandsalamander, lille vandsalamander og grøn frø. Floraen består bl.a. af manna-sødgræs, alm. vandrøllike, sump-forglemmigej, alm. vandranunkel, vejbred-skeblad og alm. mynte.	
Vandhul nr. 29	
Beskrivelse	Bemærkninger
Aflangt, lavvandet mindre vandhul under tilgroning med pil.	Ryddes og oprenses i 2012-13.
Flora og fauna	
Vandhullet tørrer tidligt ud og er formentligt opstået ved itukørsel af drænsystem. Vandhullet benyttes af springfrø til æglægning, men uden ynglesucces da lokaliteten stadig afdrænes delvist.	
Vandhul nr. 30	
Beskrivelse	Bemærkninger
Vandhul under tilgroning med pilebuske. Vandhullet er opstået som følge af manglende vedligehold af dræn.	Ryddes og oprenses i 2012-13.
Flora og fauna	
I fugtige forår benyttes det hastigt udtørrende vandhul som æglægningsplads for springfrø, men uden ynglesucces, da vandhullet tørlægges tidligt på foråret.	
Vandhul nr. 31	
Beskrivelse	Bemærkninger
Vandhul under tilgroning med pilebuske. Vandhullet er opstået som følge af manglende vedligehold af dræn. Ingen planter i vandfasen, de er bortskyggede.	Ryddes og oprenses i 2012-13.
Flora og fauna	
Vandhullet ligger ovenpå en gammel hoveddrænledning og afvandes derfor kraftigt hvilket betyder at det kun i det tidligste forår har vandspejl. Springfrøen benytter lokaliteten til æglægning, men pga. den tidlige udtørring uden ynglesucces.	
Vandhul nr. 32	
Beskrivelse	Bemærkninger
Lavvandet vandhul under begyndende tilgroning med dunhamre. Enkelte pilebuske mod nord. Asketræer mod syd.	Ryddes for pil i 2015.
Flora og fauna	
Vandhullet er ynglested for springfrø, skrubtudse og grøn frø. Floraen består blandt andet af alm. pindsvineknop.	

Vandhul nr. 33	
Beskrivelse	Bemærkninger
Lavtliggende pilekrat, der formegentlig tidligere har været et vandhul.	Ryddes for pil og oprenses i 2012-13.
Flora og fauna	
Det gamle vandhul afvandes kraftigt af stadigt fungerende drænsystem. Tidligt på foråret kan man i enkelte år finde ægklumper af springfrø på lokaliteten, men pga. den hurtige afvanding, har springfrø ingen ynglesucces på lokaliteten. På grund af den kraftige overskygning af pil er der ingen vandhulsflora.	

Bilag 5: Retningslinier for offentlighedens adgang til Næstved Øvelsesplads

Næstved Øvelsesplads er åbent for publikum, når der ikke er øvelsesaktivitet på øvelsespladsen. Oplysninger om hvornår, og hvilke dele af øvelsespladsen der er lukket på grund af øvelsesaktivitet, vil fremgå af Forsvarets hjemmeside www.forsvaret.dk/fbe, samt på informationsstandere ved øvelsespladsens indfaldsveje.

Ved offentlig færdsel gælder:

- Al færdsel i området sker til enhver tid på eget ansvar
- Publikum må færdes på øvelsespladsen i perioder uden militære aktiviteter
- Adgang fra solopgang til –nedgang. Camping og overnatning på øvelsespladsen er ikke tilladt
- Færdsel til fods er tilladt over hele terrænet
- Hunde må gerne medtages, men skal føres i snor
- Ryttere og cyklister er velkomne på veje og stier
- Kørsel med motorkøretøjer er ikke tilladt.
Overtrædelse politianmeldes
- Opsamling og berøring af ammunition eller ammunitionsdele er farligt og forbudt
- Brug af åben ild er forbudt. Tobaksrygning med omtanke
- Ingen henkastning af affald
- Skilte og anvisninger skal respekteres
- Vis hensyn til plante- og dyrelivet

Yderligere information samt tilladelse til særlige arrangementer rettes til:

Vordingborg Kasserne
Sankelmarksvej 29
4760 Vordingborg
Tlf.: 55 34 39 02

HØRINGSNOTAT VEDRØRENDE FORSLAG TIL DRIFTS- OG PLEJEPLAN FOR NÆSTVED ØVELSESPLADS

4. juni 2012

1 Baggrund

Forsvaret gennemfører i kraft af drifts- og plejeplaner planlægning for skyde- og øvelsesterrænerne. Drifts- og plejeplanen for Næstved Øvelsesplads udløb i 2010, og der er ultimo 2011 udarbejdet et forslag til en ny drifts- og plejeplan for øvelsespladsen med henblik på endelig godkendelse i 2012.

Der er tradition for, at forslag til drifts- og plejeplaner eller tillæg hertil efter intern bearbejdning, forelægges til ekstern høring blandt myndigheder, organisationer og øvrige interesserede. Denne proces blev for forslaget til drifts- og plejeplan for Næstved Øvelsesplads igangsat, jf. høringskrivelse af 1. marts 2012, den 1. marts 2012. Høringsfristen fastsattes til 30. marts 2012. Materialet har i perioden været tilgængelig på Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjenestes høringsportal.

Høringen er forelagt for: Naturstyrelsen, Næstved Kommune, Kulturarvstyrelsen, Danmarks Naturfredningsforening, Verdensnaturfonden, Dansk Ornitologisk Forening, Danmarks Jægerforbund, Friluftsrådet, Verdens Skove og Entomologisk Fagudvalg.

Ved høringens udløb er der ikke indkommet svar fra de hørte instanser.

Ultimo 2011 afholdtes et møde med Næstved Kommune. Kommunens bemærkninger til planen ved dette møde betragtes som værende kommunens høringssvar og disse gennemgås temavis i dette notat og gengives i bilag 1.

2 Gennemgang af temaer

I de følgende afsnit gennemgås bemærkningerne, således at der refereres til høringssvaret (normal skrift), foretages en vurdering (*kursiv*) og til slut beskrives en beslutning om opfølgning (**fed**).

2.1 Generelt

Næstved Kommune bemærker, på mødet den 5. december 2011, at drifts- og plejeplanen er god og gennemarbejdet.

Henset det begrænsede antal høringssvar og Næstved Kommunes bemærkning vurderes det, at forslaget som helhed accepteres af de hørte instanser. Der skønnes ikke at være kommentarer, der nødvendiggør ændringer, der kræver en fornyet konsultation hos de militære brugere.

Indarbejdelsen af svarene foretages af Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste uden yderligere formel høring hos de operative kommandoer. Referatet af mødet med Næstved Kommune trykkes i fuld ordlyd som bilag i den endelige drifts- og plejeplan.

2.2 Naturlig succession

Næstved Kommune bemærker, med reference til planens kortbilag, at det er uhensigtsmæssigt at placere arealer til naturlig succession ved syd og vestvendte stendiger, da disse er levesteder for markfirben.

Bemærkningen er relevant. Det vurderes dog at den naturlige succession i disse områder vil fremkomme med en sådan lysåbenhed at levestederne for markfirben ikke vil forsvinde på baggrund af tiltaget.

Der suppleres med en uddybning i drifts- og plejeplanen, om at tilgroningen på arealer hvor der er syd og vestvendte stendiger skal følges nøje og at tilgroning ikke må ske på bekostning af levestederne for markfirben.

2.3 Invasive arter

Næstved Kommune bemærker, ligeledes med reference til planens kortbilag, at de udlagte arealer til naturlig succession ikke må udvikle sig til områder hvor kæmpebjørnekloen frit kan etablerer sig og sprede sine frø.

Bemærkningen er relevant. Grundet den intensive bekæmpelse af kæmpe bjørneklo på Næstved Øvelsesplads de senere år, samt en nøje udvalgt placering af arealerne til naturlig succession, anses truslen om opformering af arten i disse områder dog ikke for at være at største potentiale. Det medgives, at der er en potentiel mulighed for at den invasive art kan indfinde sig på arealerne.

Der suppleres med en uddybning i drifts- og plejeplanen, om at de frahegnede arealer til naturlig succession skal følges nøje og at arealer ikke må udvikle sig til områder hvor kæmpebjørneklo frit kan formerer sig.

2.4 Naturpleje

Næstved Kommune opfordrer til samgræsning af flere dyr på øvelsespladsen. De oplyser hertil at de muligvis har kontakter til en kvægholder der kunne være interesseret i at sætte kvæg på arealet.

Dette skønnes relevant, og Forsvaret opfordrer til løbende dialog med Kommunen om denne mulighed.

Ingen ændring.

Næstved Kommune har tre bemærkninger i forhold til arbejdet med pløjede flader:

- 1. En eller flere af de pløjede flader med fordel kan flyttes til sydkanten af Skytteskov foran digerne til fordel for terrænets bestand af markfirben.
- 2. Det bør indskrives i planen at der ikke kan omlægges jord på øvelsespladsen uden en forudgående

besigtigelse af kommunen i henhold til en eventuel beskyttelse af arealerne i forhold til naturbeskyttelseslovens § 3.

- 3. De pløjede flader bør holdes under opsyn med hensyn til tilgroning med træer og buske.

De to første punkter vurderes relevante. Placeringen af de pløjede flader er nøje udvalgt med hensyn til den aktuelle botanik på lokaliteterne. Det er således vurderet at der på disse lokaliteter er størst mulighed for at opnå den ønskede effekt om etablering af mere overdrevs-karakteristisk vegetation.

Med hensyn til punkt tre vurderes problematikken omkring tilgroning at indgå som en naturlig del af den daglige forvaltning af øvelsespladsen, herunder nyetablerede pløjede flader såvel som den resterende del af øvelsespladsen.

Der indskrives en bemærkning i drifts- og plejeplanen om at omlægning af de udvalgte arealer kræver en forudgående besigtigelse af Næstved Kommune, med henblik på en vurdering af om arealerne er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

2.5 Naturgenopretning

Næstved Kommune mener at den rørlagte strækning af Rønnebækken bør åbnes.

Strækningen er ikke omfattet af indsatsprogrammet i vandplanen for Hovedvandopland Smålandsfarvandet. Samtidig er det for nuværende Forsvarets vurdering at de naturmæssige gevinster ved en åbning af den omtalte strækning af Rønnebækken, ikke står mål med de forventede omkostninger. Såfremt Næstved Kommune i løbet af drifts- og plejeplanperioden vurderer, at naturkvaliteten vil forbedres mærkbart, ved at Rønnebækken åbnes på Forsvarets areal eksempelvis som følge af kommunens initiativer i øvrigt, så vil Forsvaret tage beslutningen op til revurdering.

Ingen ændringer

Referat af møde med Næstved Kommune vedr. drifts- og plejeplan for Næstved Øvelsesplads

Mødedato: Mandag den 5. december 2011.

Deltagere: Steffen Thomsen (FBE), Emilie (KU), Lars Malmberg (Næstved kommune), Michael Krogh (Næstved Kommune), Asger Kristensen (Orbicon A/S).

Mødested: Næstved Kommune. Rådmandshaven 20, 4700 Næstved.

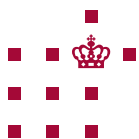
1. Præsentation af drifts- og plejeplan for Næstved Øvelsesplads 2012-2026.

Steffen og Asger præsenterede dels de overordnede retningslinjer for udarbejdelsen af Forsvarets drifts- og plejeplaner, samt det konkrete indhold af drifts- og plejeplanen for Næstved Øvelsesplads. Hertil en gennemgang af den udarbejdede evaluering af den tidligere drifts- og plejeplan for øvelsespladsen.

2. Næstved Kommunes bemærkninger til drifts- og plejeplanen.

På baggrund af en forudgående gennemlæsning af planen og ovenstående præsentation, noteres følgende bemærkninger fra Næstved Kommune.

- Kommunen anser planen for en god og gennemarbejdet plan.
- U hensigtsmæssigt at placerer arealer til naturlig succession ved syd og vestvendte stendiger, da disse er levesteder for markfirben.
- Kæmpe bjørnekloen skal følges nøje i de områder der udlægges til naturlig succession. Det skal sikres at arten her ikke får mulighed for at formerer sig frit.
- Der opfordres til samgræsning. Kommunen har muligvis kontakt til kvægholder der kunne være interesseret i at sætte kvæg på arealet.
- Det bemærkes af Kommunen at en eller flere af de pløjede flader med fordel kan flyttes til sydkanten af Skytteskov foran digerne til fordel for terrænets bestand af markfirben. Det anbefales at der indskrives en bemærkning i aktivitetsafsnittet vedr. forudgående besigtigelse i henhold til en eventuel NBL § 3 beskyttelse af arealerne før de omlægges. Desuden bemærkes det at de pløjede flader bør holdes under opsyn i forhold til tilgroning med træer og buske.
- Kommunen mener at Rønnebækken bør åbnes på Forsvarets rørlagte delstrækning af vandløbet.

FORSVARETS BYGNINGS- OG ETABLISSEMENTSTJENESTE

Forsvar for naturen

Forsvarets skyde- og øvelsesterræner anvendes til militær uddannelse, men samtidig udgør arealerne nogle af de største og bedst bevarede naturområder i Danmark.

Sammenlagt forvalter Forsvaret 33.000 ha enestående natur, hvor den militære benyttelse går hånd i hånd med værdifulde danske naturtyper og arters beskyttelse. Mange militære arealer er i perioder åbne for publikum, så også offentligheden kan besøge og opleve de unikke naturarealer.

I samarbejde med Miljøministeriet har Forsvaret udviklet et særligt koncept for udarbejdelse af drifts- og plejeplaner for terrænerne. Igennem planerne sikrer Forsvaret en passende afvejning mellem militære uddannelsesmæssige behov, naturbeskyttelse og offentlighedens adgang. Information om Forsvarets naturforvaltning kan findes på www.forsvaret.dk.

